

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

ÚSTAV SPECIÁLNĚPEDAGOGICKÝCH STUDIÍ

Bakalárska práca

Anna Nováková

Riešenie vzdelávania žiakov so ŠVVP v Slovenskej republike

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne pod odborným dohľadom vedúceho bakalárskej práce a uviedla som všetky použité podklady a literatúru.

V Bratislave dňa

.....

Anna Nováková

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcela pod'akovať vedúcemu práce prof. Mgr. PaedDr. Janovi Michalíkovi, Ph.D. za usmernenie, rady a ústretovosť pri písaní tejto bakalárskej práce. Pod'akovanie patrí aj mojim deťom, najmä za trpezlivosť a pochopenie.

ANOTÁCIA

Bakalárska práca opisuje aktuálny stav systém vzdelávania detí/žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v Slovenskej republike, zachytáva prebiehajúce reformy v spôsobe poskytovania podpory pri vzdelávaní týchto detí/žiakov. V práci je zákonom definovaný pojem dieťa/žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, sústava škôl spolu s popisom vzdelávania v rámci špeciálneho školstva ako aj vzdelávania v bežných školách. Súčasťou sú podmienky prijímania na vzdelávanie, potrebná dokumentácia pri výchove a vzdelávaní. V práci je popísaná pozícia pedagogického asistenta, systém poradenstva a prevencie, ktorý zahŕňa aj nový pojem školský podporný tím s priblížením činnosti jeho členov. Práca taktiež zachytáva zmeny, ktoré priniesla posledná legislatívna zmena v máji 2023.

Kľúčové slová:

špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba, Slovenská republika, legislatíva, sústava škôl, systém poradenstva a prevencie, pedagogický asistent, školský podporný tím, právna úprava

ANOTACION

The bachelor's thesis describes the current state of the education system for children/pupils with special educational needs in the Slovak Republic, captures ongoing reforms in the way of providing support for the education of these children/pupils. In the work, the term child/pupil with special educational needs is defined by law, the system of schools together with the description of education within special education as well as education in regular schools. The conditions for admission to education, the necessary documentation for education and training are part of it. The work describes the position of pedagogical assistant, the system of counseling and prevention, which also includes the new term school support team with an overview of the activities of its members. The work also captures the changes brought about by the last legislative change in May 2023.

Keywords:

special educational needs, Slovak Republic, legislation, system of schools, counseling and prevention system, pedagogical assistant, school support team, legal regulation

OBSAH

ÚVOD	6
1 ŽIAK SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍMI POTREBAMI	8
1.1 Žiak so zdravotným znevýhodnením	8
1.2 Žiak so sociálne znevýhodneného prostredia	10
1.3 Žiak s nadaním	11
2 SÚSTAVA ŠKÔL	12
2.1 Školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.....	13
2.1.1 Špeciálne školy	13
2.1.2 Špeciálne triedy	17
3 ŠKOLSKÝ SYSTÉM V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	18
3.1 Prijímanie na vzdelávanie	19
4 VÝCHOVA A VZDELÁVANIE DETÍ A ŽIAKOV SO ŠVVP V BEŽNÝCH ŠKOLÁCH	20
4.1 Diagnostická správa	21
4.2 Individuálny vzdelávací program	22
4.2 Pedagogický asistent	24
5 SYSTÉM PORADENSTVA A PREVENČIE	28
5.1 Zariadenia poradenstva a prevencie.....	29
5.1.1 Centrum poradenstva a prevencie	32
5.1.2 Špecializované centrum poradenstva a prevencie.....	33
5.2 Školský podporný tím	35
6 PRÁVNA ÚPRAVA K 1. 9. 2023	39
6.1 Katalóg podporných opatrení	41
ZÁVER	45
Zoznam skratiek	47
Zoznam použitej literatúry	48

ÚVOD

Tému práce som si vybrala s ohľadom na moju súčasnú pracovnú pozíciu – asistent učiteľa na základnej škole, nakoľko nadobudnuté teoretické znalosti mi poskytujú možnosť lepšie porozumieť danej problematike a zorientovať sa v procese vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP). Práce je teoretická, vypracovaná na základe štúdia legislatívy, odbornej literatúry, článkov k danej téme, štatistických údajov, ich analýzy a komparácie.

Cieľom tejto teoretickej práce je priblíženie právneho, organizačného a personálneho modelu vzdelávania detí a žiakov so ŠVVP v Slovenskej republike v rámci integrácie, špeciálnych škôl a v súčasnosti prebiehajúceho procesu zavádzania inkluzívneho vzdelávania do legislatívy Slovenskej republiky s pomalým prepájaním do praxe. Prvých päť kapitol zachytáva právny stav k 30. máju 2023.

Prvá kapitole vymedzuje pojem dieťa/žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v školskej legislatíve v Slovenskej republike. Jednotlivé pojmy sú doplnené o definície jednotlivých druhov postihnutí rôznymi autormi.

Druhá kapitola opisuje sústavu škôl na Slovensku, ktorá zahŕňa aj sústavu špeciálnych škôl od materskej po strednú školu. Kapitola je doplnená o štatistické údaje o skutočných počtoch špeciálnych škôl, ich delení, ale aj o počty detí a žiakov v týchto školách, ako aj počty škôl so špeciálnymi triedami.

Tretia kapitola opisuje povinné predprimárne vzdelávanie, prijímanie žiakov na plnenie povinnej desaťročnej školskej dochádzky a prijímanie na vzdelávanie na strednej škole. Sú tu uvedené aj novo zavedené úpravy pri absolvovaní maturitnej skúšky pre študentov so ŠVVP.

Štvrtá kapitola sa venuje zaradovaniu detí a žiakov so ŠVVP do edukačného procesu v rámci integrácie. Je doplnená o štatistické údaje s počtami škôl a detí/žiakov v nich integrovaných. Údaje sú od materskej po strednú školu s uvedením jednotlivých postihnutí. Taktiež je opísaná dokumentácia dieťaťa/žiaka so ŠVVP, v tejto forme vzdelávania, ktorú tvorí správa z diagnostického vyšetrenia, individuálny vzdelávací program. V kapitole sa popisuje aj pozícia pedagogického asistenta, jeho pracovný úväzok a potrebné kvalifikačné predpoklady.

V piatej kapitole je rozpracovaný poradenský systém, ktorý prešiel transformáciou od zmeny názvu poradenských zariadení, organizačnej štruktúry až po zmenu rozsahu klientely. Je tu rozpísaný rozsah pôsobnosti a činností jednotlivých súčastí poradenského systému ako aj personálne obsadenie. Kapitola je doplnená o štatistické údaje o počte poradenských zariadení pred zmenou a aktuálny stav na mape Slovenskej republiky.

Šiesta kapitola je venovaná legislatívnym zmenám platným k 1. septembru 2023. Zachytáva zmenu definície špeciálnej výchovno-vzdelávacej potreby a jej rozšírenie o ďalšiu skupinu detí a žiakov, ktorým môže byť poskytnutá podpora vo výchovno-vzdelávacom procese. Najväčšou zmenou je zavádzanie podporných opatrení a vytvorenie Katalógu podporných opatrení. Ďalej je v kapitole uvedený proces získania podporných opatrení, pozícia nového odborného zamestnanca v školách a školských zariadeniach (sociálny pracovník), možnosť prítomnosti osobného asistenta. Súčasťou je aj nanovo upravená zmena pôsobnosti centier poradenstva a prevencie a ďalšie zmeny, úpravy v súvislosti s touto novou legislatívou.

1 ŽIAK SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍMI POTREBAMI

Štátny vzdelávací program Slovenskej republiky (2022) identifikuje žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej aj ŠVVP) ako žiaka, ktorý si vyžaduje špeciálny prístup vo vzdelávaní a na podporu efektívneho vzdelávania tohto žiaka je potrebné zabezpečiť ďalšie zdroje, ktoré umožnia vytvoriť prostredie, ktoré zodpovedá jeho potrebám.

V zákone Národnej rady Slovenskej republiky č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov je v § 2 písm. i) pojem špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba definovaná ako *„požiadavka na úpravu podmienok, obsahu, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní pre dieťa alebo žiaka, ktoré vyplývajú z jeho zdravotného znevýhodnenia alebo nadania alebo jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, uplatnenie ktorých je nevyhnutné na rozvoj schopností alebo osobnosti dieťaťa alebo žiaka a dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti.“*

Dieťaťom alebo žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je dieťa alebo žiak, *„ktorý má zariadením poradenstva a prevencie diagnostikované špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, okrem detí umiestnených do špeciálnych výchovných zariadení na základe rozhodnutia súdu.“* (§ 2 písm. j) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní, ďalej aj „školský zákon“ alebo „zákon č. 245/2008 Z. z.“), pričom za takéto dieťa alebo žiaka tento zákon považuje skupiny detí/žiakov:

- so zdravotným znevýhodnením
- zo sociálne znevýhodneného prostredia
- s nadaním

1.1 Žiak so zdravotným znevýhodnením

Školský zákon v Slovenskej republike v § 2 ďalej definuje deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením nasledovne:

a) **Dieťa/žiak so zdravotným postihnutím:** - táto skupina zahŕňa deti a žiakov s postihnutím sluchovým, zrakovým, mentálnym, telesným, detí a žiakov s narušenou

komunikačnou schopnosťou, s autizmom ako aj ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami alebo viacnásobným postihnutím.

Lechta (1990, s. 19) definuje, že „komunikačná schopnosť jednotlivca je narušená vtedy, ak niektorá rovina (alebo niekoľko rovín súčasne) jeho jazykových prejavov pôsobí interferenčne vzhľadom na jeho komunikačný zámer.“ Ďalej Lechta (1990) uvádza, že môže ísť o rovinu komunikácie verbálnej aj neverbálnej, o formu komunikácie hovorenej i grafickej, o zložku receptívnu aj expresívnu.

Podľa Vaška (2008) viacnásobné postihnutie vzniká existenciou dvoch alebo viacerých postihnutí u jedinca súčasne - rôzne kombinácie telesného, mentálneho, senzorického charakteru, ktoré narušujú integritu jedinca, a tým ho limitujú v rôznych oblastiach života.

Autizmus a iné pervazívne poruchy patria medzi vývinové poruchy, ktoré majú všadeprenikajúci charakter, pričom sa manifestujú v narušení sociálnych vzťahov/interakcii, časté je narušenie reči a schopnosť komunikácie, objavuje sa stereotypné správanie a rigidita a nepružnosť myšlienkových procesov (Krejčířová, 2021).

b) Dieťa/žiak chorý alebo zdravotne oslabený: - ide o deti alebo žiakov, ktorých ochorenie má dlhodobý charakter a deti a žiakov, ktorí sa vzdelávajú v škole pri zdravotníckom zariadení.

c) Dieťa/žiak s vývinovými poruchami: - radíme sem deti alebo žiakov s poruchou pozornosti a aktivity a deti a žiakov s rôznymi druhmi vývinových porúch učenia.

„Poruchy učenia je termín označujúci heterogénnu skupinu ťažkostí, ktoré sa prejavujú pri osvojovaní a používaní reči, čítaní, písaní, počúvaní a matematiky. Tieto ťažkosti majú individuálny charakter a vznikajú na podklade dysfunkcií centrálnnej nervovej sústavy.

Hoci sa poruchy učenia môžu objavovať súbežne s inými handicapujúcimi podmienkami (napr. senzorické postihnutie, mentálna retardácia, poruchy správania) alebo vonkajšími vplyvmi (napr. kultúrne odlišnosti, nedostatočné, popr. neúmerné vedenie), nie sú poruchy učenia priamym dôsledkom týchto podmienok alebo vplyvov.“ (Perspectives on Dyslexia 1991, cit. podľa Zelinková 2015, s. 10).

ADHD je neurovývinová porucha, ktorá sa prejavuje poruchami pozornosti, koncentrácie, impulzívnym správaním, zvýšenou fyzickou aktivitou (Andreánska in Lechta (ed.), 2016; Polínek, 2014).

d) **Dieťa/žiak s poruchou správania:** - túto skupinu tvoria deti alebo žiaci, ktorí majú narušené funkcie v rámci oblasti emocionálnej alebo sociálnej, nepatria sem deti a žiaci z predchádzajúcej skupiny.

Hutyrová (2019, s. 69) uvádza, že *„poruchy správania sú všeobecne definované ako odchýlka v oblasti socializácie, kedy jedinec nie je schopný rešpektovať normy správania na úrovni zodpovedajúcej jeho veku, prípadne na úrovni jeho rozumových schopností.“*

1.2 Žiak so sociálne znevýhodneného prostredia

Štátny vzdelávací program (2022) definuje sociálne znevýhodnené prostredie ako prostredie, ktoré vzhľadom na podmienky, v ktorých dieťa/žiak žije, spôsobuje nedostatočnú stimuláciu rozvoja jeho mentálnych, vôľových, emocionálnych vlastností, zanedbáva jeho socializáciu a chýba v ňom dostatok primeraných podnetov dôležitých pre rozvoj jeho osobnosti a týmto ho znevýhodňuje v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu.

Dieťaťom alebo žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia je v zmysle školského zákona, § 2 písm. p), dieťa/žiak žijúci v takomto málo podnetnom prostredí *„vzhľadom na sociálne, rodinné, ekonomické a kultúrne podmienky.“*

„Hlavným znakom sociálne znevýhodneného prostredia je materiálna chudoba a hmotná núdza rodiny či domácnosti, v ktorej dieťa vyrastá.“

Deti pochádzajúce z takéhoto domáceho prostredia mnohokrát nie sú dostatočne pripravené na požiadavky škôl, čo ich vo výchove a vzdelávaní znevýhodňuje. V škole mnohým veciam nerozumejú, doma možno hovoria iným jazykom, nemajú vhodné podmienky na domácu prípravu. Preto hovoríme aj o znevýhodňujúcom prostredí (aj keď v zákone a iných dokumentoch sa používa len pojem „sociálne znevýhodnené prostredie“).“ (Špotáková in Gažovičová (ed.), 2022).

1.3 Žiak s nadaním

„Nadaním sa často označuje vysoká úroveň schopností v rozličných oblastiach. Manifestuje sa mimoriadnymi výkonmi, vo všeobecných alebo špecifických oblastiach.“ (Vašek, 2008, s. 205).

Podľa školského zákona, § 2 písm. q), je dieťaťom/žiakom s nadaním jedinec, *„ktorý má nadpriemerné schopnosti v intelektovej oblasti, v oblasti umenia alebo športu alebo v týchto oblastiach dosahuje v porovnaní s rovesníkmi mimoriadne výsledky alebo mimoriadne výkony.“*

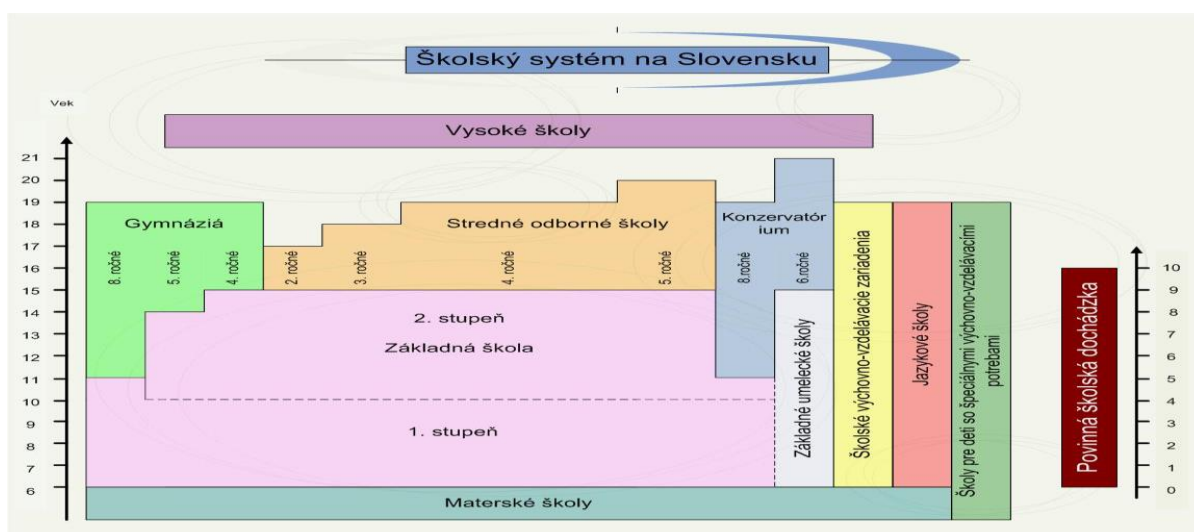
Školský zákon a Vyhláška č. 307/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní žiakov s intelektovým nadaním ďalej považuje za žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami žiaka so všeobecným intelektovým nadaním, ktorý má toto nadanie diagnostikované zariadením poradenstva a prevencie.

2 SÚSTAVA ŠKÔL

Podľa zriaďovateľa sa školy na Slovensku členia na štátne, cirkevné a súkromné. O ich zaradení do siete škôl a školských zariadení Slovenskej republiky rozhoduje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Sústavu škôl definuje v školskom zákone § 27 a tvoria ju:

- materská škola,
- základná škola,
- gymnázium,
- stredná odborná škola,
- stredná športová škola,
- škola umeleckého priemyslu,
- konzervatórium,
- školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP),
- základná umelecká škola,
- jazyková škola.

Obrázok 1: Školský systém v Slovenskej republike (<https://slideplayer.cz/slide/14119287/>)

2.1 Školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so ŠVVP sa uskutočňuje v bežných školách, v špeciálnych triedach alebo v školách pre deti/žiacov so zdravotným znevýhodnením, v školách pre deti/žiacov s nadaním. Deti a žiaci so sociálne znevýhodneného prostredia sa vzdelávajú v triedach bežných škôl spolu s ostatnými žiakmi (Školský zákon).

2.1.1 Špeciálne školy

Špeciálne školy sú školy zriadené pre výchovu a vzdelávanie **detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením** a patria sem materské školy, základné školy, stredné školy, praktické školy a odborné učilištia. V týchto školách sa pri výchove a vzdelávaní postupuje podľa vzdelávacích programov jednotlivých zdravotných znevýhodnení, ktoré sú súčasťou štátnych vzdelávacích programov. Sú to vzdelávacie programy pre:

- deti a žiakov s mentálnym postihnutím,
- deti a žiakov so sluchovým postihnutím,
- deti a žiakov so zrakovým postihnutím,
- deti a žiakov s telesným postihnutím,
- deti a žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou,
- deti a žiakov s autizmom a ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami,
- deti a žiakov chorých a zdravotne oslabených,
- deti a žiakov hluchoslepých,
- žiakov s vývinovými poruchami učenia,
- žiakov s poruchami pozornosti a aktivity,
- deti a žiakov s viacnásobným postihnutím,
- deti a žiakov s poruchami správania (školský zákon).

Materské, základné a stredné školy, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje podľa vzdelávacích programov pre deti/žiacov s mentálnym postihnutím majú na začiatku svojho názvu označenie „špeciálna“ (školský zákon). Za zmienku stojí skutočnosť, že materská škola pre deti so zdravotným znevýhodnením (iným ako mentálnym) sa od 1. 2. 2022 označuje v názve školy ako materská škola. Do tohto dátumu mala v názve označenie „špeciálna

materská škola“ (Vyhláška č. 322/2008 Z. z. o špeciálnych školách, ďalej len „vyhláška o špeciálnych školách“). Ďalšie typy škôl pre žiakov so zdravotným znevýhodnením sa vo svojom názve označujú podľa jednotlivých zdravotných znevýhodnení (školský zákon; vyhláška o špeciálnych školách).

Vnútorne sa školy pre žiakov so sluchovým, zrakovým postihnutím, pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou môžu diferencovať na triedy podľa stupňa postihnutia. Takto sa diferencujú na triedy aj školy pre žiakov s mentálnym postihnutím a to na variant A – pre žiakov s ľahkým stupňom, variant B – pre žiakov so stredným stupňom a variant C – pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia (vyhláška o špeciálnych školách).

Materská škola, základná škola a stredná škola pre žiakov so zdravotným znevýhodnením sa zriaďuje pre najmenej desať detí/žiakov a zriaďovateľ ju môže zrušiť, ak počet detí/žiakov klesne pod osem. Triedy sa zriaďujú pre najmenej štyroch a najviac pre desať detí/žiakov, pričom povolené prekročenie najvyššieho počtu je maximálne o dve deti/dvoch žiakov. Základná škola pre žiakov so zdravotným znevýhodnením má deväť až desať ročníkov. V týchto základných školách je možné zriadiť aj prípravné ročníky a ich absolvovanie sa počíta do plnenia povinnej školskej dochádzky (školský zákon).

Vyhláška o špeciálnych školách uvádza, že pri vzdelávaní žiakov hluchoslepých, žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia, žiakov s viacnásobným postihnutím v kombinácii s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia a žiakov s autizmom alebo ďalšou pervazívnou vývinovou poruchou sa vzdeláva podľa individuálneho vzdelávacieho programu. Pri týchto žiakoch pôsobí v triede aj pedagogický asistent. Ďalej vyhláška tiež stanovuje vzdelávanie podľa individuálneho vzdelávacieho programu pre žiakov v špeciálnej základnej škole vo variante C.

Špeciálnymi typmi stredných škôl sú praktická škola a odborné učilište, ktoré poskytujú výchovu a vzdelávanie žiakom s mentálnym postihnutím alebo mentálnym postihnutím v kombinácii s iným zdravotným postihnutím, pričom v praktickej škole sa vzdelávajú a pripravujú na výkon jednoduchých pracovných činností žiaci s uvedenej skupiny, ktorým stupeň postihnutia neumožňuje vzdelávanie a prípravu v strednej škole alebo odbornom učilišti (školský zákon). Vyhláška o špeciálnych školách dopĺňa, že na stredných školách pre žiakov so zdravotným znevýhodnením, okrem praktických škôl a odborných učilíšť, je možnosť vzdelávania v pomaturitnom štúdiu.

Vyhláška o špeciálnych školách hovorí o **možnosti vzdelávania sa žiakov v špeciálnych školách** podľa jednotlivých druhov zdravotného postihnutia nasledovne:

- *žiaci s mentálnym postihnutím* – špeciálna základná škola, praktická škola a odborné učilište,
- *žiaci so sluchovým postihnutím* – základná a stredná odborná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím a tiež gymnázium pre žiakov so sluchovým postihnutím,
- *žiaci so zrakovým postihnutím* – základná a stredná odborná škola pre žiakov so zrakovým postihnutím, gymnázium a konzervatórium pre žiakov so zrakovým postihnutím,
- *žiaci s telesným postihnutím a žiaci chorí a zdravotne oslabení* – základná a stredná odborná škola pre žiakov s telesným postihnutím, gymnázium pre žiakov s telesným postihnutím,
- *žiaci s narušenou komunikačnou schopnosťou* – základná škola pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou,
- *žiaci s autizmom a ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami* – základná škola pre žiakov s autizmom,
- *žiaci s viacnásobným postihnutím v kombinácii s mentálnym postihnutím* – praktická škola a školy podľa kombinácií:

- žiaci so sluchovým a mentálnym postihnutím – špeciálna základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím a odborné učilište pre žiakov so sluchovým postihnutím,
- žiaci so zrakovým a mentálnym postihnutím – špeciálna základná škola pre žiakov so zrakovým postihnutím a odborné učilište pre žiakov so zrakovým postihnutím,
- žiaci s narušenou komunikačnou schopnosťou a mentálnym postihnutím – špeciálna základná škola pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou,
- žiaci s telesným postihnutím, chorí a zdravotne oslabení s mentálnym postihnutím – špeciálna základná škola pre žiakov s telesným postihnutím a odborné učilište pre žiakov s telesným postihnutím.

V školskom zákone je ukotvená možnosť predĺžiť vzdelávanie na základnej a stredných školách pre žiakov so zdravotným znevýhodnením o dva roky.

K školám pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami patria aj **školy pre deti a žiakov s nadaním** (zákon č. 245/2008 Z. z.). V „*Analýze zistení o stave školstva na Slovensku: To dá rozum*“ (Hall et al., 2019, str. 1101) je v terminologickom slovníku pri špeciálnych školách uvedené, že sú to „*školy pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením a školy pre žiakov s nadaním.*“

Pre deti alebo žiakov s nadaním je možné zriaďovať materské, základné a stredné školy, pričom za takéto školy sa považujú iba školy, ktoré zabezpečujú vzdelávanie týchto detí vo všetkých ročníkoch a triedach (§ 104, školský zákon). Za žiakov so ŠVVP pritom školský zákon v § 103 definuje žiakov so všeobecným intelektovým nadaním, a to na základe diagnostiky vykonanej zariadením poradenstva a prevencie. Školský zákon stanovuje aj najvyššie počty takto nadaných žiakov v triedach prvého až štvrtého ročníka základnej školy na 12 žiakov, v piatom až deviatom ročníku základnej školy na 16 žiakov a na strednej škole na navyše 24 žiakov v triede.

V týchto školách sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje podľa vzdelávacích programov pre intelektovo nadaných žiakov (Vyhláška č. 307/2008 o výchove a vzdelávaní žiakov s intelektovým nadaním).

Počty špeciálnych škôl a detí/žiacov, ktorí sa v nich vzdelávali k 15. septembru 2022 podľa štatistických údajov Centra vedecko - technických informácií Slovenskej republiky (ďalej aj CVTI SR) sú uvedené v tabuľke 1.

Tab. 1: Počet špeciálnych škôl a detí/žiacov, ktorí sa v nich vzdelávali k 15. 9. 2022

Zriaďovateľ	Materské školy		Základné školy		Stredné školy	
	Počet škôl	Počet detí	Počet škôl	Počet žiakov	Počet škôl	Počet žiakov
štátne	72	1731	220	23194	105	5172
súkromné	11	228	22	1423	8	362
cirkevné	5	113	11	444	5	66
Spolu Slovenská republika	88	1872	253	17137	118	5600
<i>Rozdelenie podľa zdravotného znevýhodnenia a nadania</i>						
mentálne	64	1378	157	12146	102	4121
narušená komunikačná schopnosť	4	96	18	1550	x	x
poruchy správania	1	16	18	365	9	232
sluchové	3	87	10	286	3	171
syndróm autizmu	8	144	26	993	x	x
telesné	4	70	12	607	4	369
viacnásobné (hluchoslepota)	1	20	1	16	x	x
zrakové	3	61	4	196	2	64
vývinové poruchy učenia	x	x	3	241	x	x
intelektovo nadaní	x	x	4	737	2	643

Zdroj: vlastná tabuľka na základe údajov CVTI SR

2.1.2 Špeciálne triedy

Školský zákon v § 94 a § 104 umožňuje zriaďovať pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením a pre deti a žiakov s nadaním špeciálne triedy pri bežných materských, základných a stredných školách so súhlasom zriaďovateľa. Špeciálne triedy pre deti/žiacov so zdravotným znevýhodnením sa zriaďujú spravidla pre deti/žiacov s rovnakým druhom zdravotného znevýhodnenia, pričom „časť výchovno-vzdelávacieho procesu sa môže uskutočňovať v triede spoločne s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy; niektoré vyučovacie predmety alebo činnosti môže dieťa alebo žiak absolvovať mimo špeciálnej triedy.“ (§ 94 ods. 1 písm. b) bod 2 školského zákona). Tieto triedy môžu tvoriť aj žiaci viacerých ročníkov. Vladová, Lechta a kol. (2017) odporúčajú spájanie 1. a 2. ročníka a 3. a 4. ročníka. Spojenie vyšších ročníkov nechávajú na riaditeľa školy vzhľadom na konkrétne podmienky danej školy.

Tab. 2: Počet škôl so špeciálnymi triedami a žiakmi v nich k 15. 9. 2022

počet	spolu	Materské školy	Základné školy	Stredné školy
škôl	312	22	286	4
tried	957	26	906	25
detí/žiacov	8379	200	7891	255
Počet detí/žiacov podľa zdravotného znevýhodnenia a nadania				
syndróm autizmu		51	102	x
narušená komunikačná schopnosť		33	305	x
telesné		x	9	x
viacnásobné		34	33	x
zrakové		50	x	19
ADHD		x	14	x
vývinové poruchy učenia		x	191	x
intelektovo nadaní		x	2062	x
Mentálne postihnutie – variant A		16	4571	236
Mentálne postihnutie – variant B		x	417	x
Mentálne postihnutie – variant C		x	97	x
Mentálne postihnutie s kombináciami		16	90	x

Zdroj: vlastná tabuľka na základe údajov CVTI SR

3 ŠKOLSKÝ SYSTÉM V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Od 1. septembra 2021 je v Slovenskej republike pre deti, ktoré dovŕšili vek päť rokov do 31. augusta v školskom zákone v § 28a ukotvená povinnosť predprimárneho vzdelávania a to v dĺžke jedného roka. V prípade dieťaťa s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorému jeho zdravotný stav neumožňuje vzdelávať sa, je oslobodené od povinnosti dochádzať do materskej školy a vzdelávanie v materskej škole sa mu neposkytuje do pominutia dôvodov, pre ktoré bolo oslobodené od tejto povinnosti. K tejto skutočnosti je potrebné doložiť písomný súhlas všeobecného lekára pre deti a dorast spolu s písomným súhlasom zariadenia poradenstva a prevencie (školský zákon). Na základe žiadosti zákonného zástupcu a vyjadrenia príslušného zariadenia poradenstva a prevencie môže dieťa so zdravotným znevýhodnením plniť povinné predprimárne vzdelávanie aj v rozsahu menej ako štyri hodiny denne.

Taktiež je povinná desaťročná školská dochádzka a „*nikoho nemožno oslobodiť od plnenia povinnej školskej dochádzky*“ (§ 19 ods. 1 školského zákona), ktorá sa plní v základných a stredných školách a v školách pre žiakov so ŠVVP a týka sa detí, ktoré pred začiatkom školského roka dovŕšia šiesty rok veku. Ak dieťa do tohto veku nedosiahlo školskú zrelosť, pokračuje v plnení povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole. Povinná školská dochádzka trvá najviac do konca školského roka, v ktorom žiak dovŕši vek 16. rokov. „*Žiakovi s ťažkým zdravotným postihnutím môže riaditeľ školy umožniť vzdelávanie v základnej škole až do konca školského roka, v ktorom žiak dovŕši 18. rok veku.*“ (§ 22 ods. 3 školského zákona).

Podľa školského zákona má každé dieťa právo plniť povinnú školskú dochádzku na základnej škole podľa miesta trvalého pobytu. Riaditeľ školy nemôže odmietnuť prijatie a vzdelávanie žiaka s diagnostikovanými ŠVVP, ktorý do tejto školy patrí podľa bydliska.

Základná škola má deväť ročníkov, ktoré sa členia sa na prvý stupeň – prvý až štvrtý ročník a druhý stupeň – piaty až deviaty ročník. V rámci kurikulárnej reformy má od septembra 2026 platiť nový štátny vzdelávací program s členením prvého a druhého stupňa do troch cyklov, prvý až tretí ročník, štvrtý a piaty ročník, šiesty až deviaty ročník. Prvý a druhý cyklus budú predstavovať prvý stupeň základnej školy a tretí cyklus bude druhým stupňom základnej školy. Od školského roka 2023/2024 prebieha pilotné overovanie tohto nového spôsobu vzdelávania (Plán obnovy a odolnosti SR, 2021).

3.1 Prijímanie na vzdelávanie

Prijatie dieťaťa/žiaka do špeciálnej školy (podľa jednotlivých druhov zdravotného znevýhodnenia, škola pre nadaných) je nevyhnutné priložiť odporúčanie, ktoré je súčasťou správy z diagnostického vyšetrenia v zariadení poradenstva a prevencie (vyhláška o špeciálnych školách).

Aj do bežných škôl sa deti a žiaci so ŠVVP prijímajú na základe diagnostického vyšetrenia a odporúčania zariadenia poradenstva a prevencie. Zákonný zástupca k žiadosti o prijatie prikladá **diagnostickú správu s odporúčaním na vzdelávanie formou integrácie**. Dieťaťu/žiakovi vzdelávanému v školskej integrácii vedie škola tlačivo s názvom „*Návrh na vzdelávanie dieťaťa alebo žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materskej škole, v základnej škole, v strednej škole a v špeciálnej škole*“ (ďalej aj „návrh na vzdelávanie“), na ktorom sa uvedie dátum prerokovania na pedagogickej rade. Súčasťou „Návrhu“ je správa z diagnostického vyšetrenia a individuálny vzdelávací program, ak sa podľa neho dieťa alebo žiak vzdeláva. Zákonný zástupca v ňom vyjadruje svoj informovaný súhlas s uvedeným vzdelávaním (Vyhláška č. 21/2022 Z. z. o pedagogickej dokumentácii a ďalšej dokumentácii). V prípade, že sú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby žiaka identifikované počas školskej dochádzky, požiada zákonný zástupca o **zmenu formy vzdelávania** (Polgáryová a kol., 2015).

K prihláške na vzdelávanie v strednej škole uchádzač so zdravotným znevýhodnením pripája vyjadrenie všeobecného lekára o zdravotnej spôsobilosti študovať zvolený odbor. Ak má uchádzač diagnostikované ŠVVP, pripája správu z diagnostického vyšetrenia. Aj tu nastala zmena, pred novelou nesmela byť správa staršia ako dva roky. V súčasnosti nie je nutná rediagnostika v treťom alebo štvrtom ročníku a odporúčania k maturitnej skúške môžu byť uvedené už v správe pri prijatí študenta. Títo študenti môžu mať upravené podmienky maturitnej skúšky a to rozdelením do troch kategórií podľa stupňa obmedzenia. Jednotlivé kategórie určujú percentuálne navýšenie času, prestávok, využívanie kompenzačných pomôcok, úpravu testov, možnosť prítomnosti pedagogického asistenta, zdravotníckeho pracovníka, školského špeciálneho pedagóga alebo odborného zamestnanca školy, pričom sa zohľadňuje spôsob vzdelávania počas štúdia (Vyhláška č. 224/2022 Z. z. o strednej škole).

4 VÝCHOVA A VZDELÁVANIE DETÍ A ŽIAKOV SO ŠVVP V BEŽNÝCH ŠKOLÁCH

Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami prichádzali do edukačného procesu v bežných školách už v 80-tych rokoch minulého storočia. Po roku 1989 so vznikom nových školských zákonov sa začalo v rámci školskej integrácie vzdelávať čoraz viac žiakov s rôznymi druhmi postihnutia a pozornosť sa začala venovať aj žiakom s nadaním/talentom. V roku 1996 s Vyhláškou č. 43/1996 Z. z. o poradenstve a poradenských zariadeniach vznikla možnosť zamestnávať v školách špeciálnych pedagógov a školských psychológov (Belková a kol., 2020).

Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so ŠVVP v bežných školách sa v Slovenskej republike realizuje formou **školskej integrácie**, pričom školský zákon v § 2 písm. s) definuje tento pojem ako „*výchovu a vzdelávanie detí/žiacov so ŠVVP v triedach škôl a školských zariadení určených pre deti alebo žiakov bez špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb.*“ Novelizácia tohto zákona k 1. 1. 2022 priniesla aj zadefinovanie pojmu **inkluzívne vzdelávanie** v § 2 písm. ai), ako „*spoločnú výchovu a vzdelávanie detí, žiakov, poslucháčov alebo účastníkov výchova a vzdelávania, uskutočňovaná na základe rovnosti príležitostí a rešpektovania ich výchovno-vzdelávacích potrieb a individuálnych osobitostí a podporujúca ich aktívne zapojenie do výchovno-vzdelávacích činností školy alebo školského zariadenia.*“ Tento pojem figuruje v školskom zákone aj ako princíp výchovy a vzdelávania a právo dieťaťa/žiaka naň, čím sa prepája slovenská legislatíva s medzinárodnou. Inklucentrum (2022a) k tejto zmene vyjadruje obavu, že „*v praxi táto zmena neprinesie nateraz žiadne viditeľné zmeny.*“

Tab. 4: Počet škôl v Slovenskej republike a detí/žiacov v školskom roku 2022/2023

Materské školy		Základné školy		Stredné školy					
				Gymnázia a športové školy		Konzervatóriá		Stredné odborné školy	
počet		počet		počet		počet		počet	
škôl	detí	škôl	žiacov	škôl	žiacov	škôl	žiacov	škôl	žiacov
3137	178830	2069	482426	233	73259	17	2993	420	123186

Zdroj: vlastná tabuľka na základe údajov CVTI SR

Tab.3: Počet detí/ žiakov vzdelávaných formou školskej integrácie v školskom roku 2022/2023

Školy	Počet škôl s integrovanými žiakmi	Počet integrovaných detí a žiakov											Počet žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia
		spolu	v tom										
			syndróm autizmu	postihnutie				narušená komunikačná schopnosť	vývinové poruchy		iné	intelektovo nadaní žiaci	
			mentálne	sluchové	zrakové	telesné		správania	učenia				
Materské	545	1026	240	90	50	32	76	348	23	3	161	3	2239
Základné	1822	34707	1689	3665	424	268	446	4509	321	15323	7291	771	30283
Stredné z toho	588	12488	487	103	159	84	138	529	82	7817	2518	571	1030
Gymnázia a Stredné šport. školy	x	2178	170	50	38	35	38	41	9	973	257	567	15
Konzervatóriá	x	141	4	1	3	3	2	2	0	94	32	0	37
Stredné odb. školy	x	10169	313	52	118	46	98	486	73	6750	2229	4	978
Spolu SR	2955	48221	2416	3858	633	384	660	5386	426	23143	9970	1345	33552

Zdroj: vlastná tabuľka na základe údajov CVTI SR

4. 1 Diagnostická správa

Diagnostická správa je správa z diagnostického vyšetrenia **v zariadení poradenstva a prevencie**, a to zo psychologického a/alebo špeciálnopedagogického. Text správy z diagnostického vyšetrenia je obvykle rozčlenený do položiek:

- *osobné údaje* (meno a priezvisko, dátum narodenia, prípadne adresa, dátumy vyšetrenia)
- *údaje zo zdravotnej a sociálnej anamnézy*,
- *dôvod vyšetrenia* – zdôvodnenie, prečo sa vyšetrenie realizuje; podklady k vyšetreniu sa získavajú z rozhovoru s rodičom, z pedagogickej diagnostiky, ktoré poskytne škola, údaje obsahujú súhrn školských výsledkov žiaka, formu vzdelávania, popis ťažkostí žiaka,
- *analýzu a opis problému* – v tejto časti správy sú informácie o použitých metódach vyšetrenia, popis jednotlivých výkonov dieťaťa/žiaka predovšetkým v oslabených oblastiach,
- *výsledky vyšetrenia* – základná charakteristika dieťaťa/žiaka, vychádzajúca z pozorovania pri vyšetrení a z rozhovoru, výsledky získané z testov a ďalších diagnostických prostriedkov.
- *diagnostický záver* – obsahuje zhrnutie najdôležitejších údajov, interpretáciu výsledkov,

- *odporúčania* – návrh na formu ďalšieho vzdelávania, odporúčania pre výchovno-vzdelávací proces v škole; vhodný spôsob učenia a skúšania; rady (odporúčania) pre rodičov; termín kontrolného/rediagnostického vyšetrenia; súčasťou môže byť aj odporúčanie na ďalšie vyšetrenie pre špecifikovanie diagnostického záveru (napr. špeciálnopedagogické, psychologické, logopedické, psychiatrické, neurologické).

Správa má byť stručná, jasne formulovaná. **Najdôležitejšia časť** správy je v zhrnutí výsledkov, ich interpretácii a **v odporúčaníach**. Odporúčania by mali byť dostatočne špecifické, podľa charakteristiky, osobitosti konkrétneho dieťaťa a prípadne typu zdravotného znevýhodnenia. Špeciálno-pedagogická správa žiakov so zdravotným znevýhodnením by mala popisovať najdôležitejšie špecifiká, symptómy, ťažkosti žiaka, ktoré ovplyvňujú jeho školskú úspešnosť. V prípade potreby a z hľadiska druhu postihnutia, narušenia sa v správe odporúča, či je u žiaka potrebné pristúpiť k modifikovaniu obsahu vzdelávania a používaniu kompenzačných pomôcok, uvádza sa obsah, rozsah špeciálnopedagogickej starostlivosti, odporúčané metódy a formy práce (Polgáryová a kol., 2015).

Smernica č. 55/2021 Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR uvádza, že „*ak žiak so zdravotným znevýhodnením potrebuje pomoc poskytovanú asistentom učiteľa, zariadenie vypracuje odporúčanie k prideleniu asistenta učiteľa, ktoré je súčasťou správy z diagnostického vyšetrenia žiaka*“. V odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie sa uvádza aj rozsah prítomnosti asistenta na výchovno-vzdelávacom procese.

4. 2 Individuálny vzdelávací program

Ak sa dieťa/žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vzdeláva v školskej integrácii v bežnej škole, musí mať zabezpečené odborné personálne, materiálne, priestorové a organizačné podmienky tak, aby zodpovedali jeho individuálnym potrebám. Takéto dieťa alebo žiak má vypracovaný individuálny výchovno-vzdelávací program (ďalej aj „IVP“), ktorý patrí k dokumentácii dieťaťa/žiaka so ŠVVP (štátny vzdelávací program, 2022). IVP obsahuje „*úpravu jednotlivých častí školského vzdelávacieho programu podľa špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb dieťaťa alebo žiaka, najmä úpravu obsahu, metód, foriem alebo spôsobu hodnotenia a spolupráce s odbornými zamestnancami*“ (§ 7a ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z.). Tento dokument „*v súlade s odporúčaniami zariadenia poradenstva a prevencie vypracuje pedagogický zamestnanec poverený riaditeľom školy v spolupráci so*

školským špeciálnym pedagógom, pedagogickým asistentom a odborným zamestnancom školy“ (§ 7a ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z.) a schvaľuje ho riaditeľ školy.

Školský zákon v § 24 ods. 2 tiež povoľuje „*žiakovi školy, ktorému jeho zdravotný stav neumožňuje účasť na vzdelávaní v škole*“ individuálne vzdelávanie. Okrem žiadosti o tento osobitný spôsob vzdelávania je potrebné doložiť aj vyjadrenie všeobecného lekára pre deti a dorast alebo odporúčanie zariadenia poradenstva a prevencie. V takomto prípade je škola povinná zabezpečiť žiakovi vzdelávanie v rozsahu minimálne dve hodiny týždenne (§ 24 ods. 3 školského zákona). „*Hoci v tomto prípade § 24 nehovorí nič o individuálnom vzdelávacom programe, je zrejmé, že ak ide o dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, takýto program mu v zmysle § 7a školského zákona treba vypracovať.*“ (Dočkal, Križo, 2022).

Pred novelou školského zákona bolo potrebné pri vypracovávaní individuálneho vzdelávacieho programu vychádzať zo vzdelávacích programov pre jednotlivé typy znevýhodnení. K tomuto bol vydaný aj metodický materiál „*Aplikácia vzdelávacích programov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním*“ (Vladová, Lechta a kol., 2017).

Teraz (k 30. 5. 2023) je v školskom zákone definované, že žiak so ŠVVP sa vzdeláva podľa školského vzdelávacieho programu danej školy. IVP, ktorý vychádza z tohto vzdelávacieho programu má vypracovaný, ak mu jeho ŠVVP neumožňujú podľa neho postupovať. Individuálny vzdelávací program tak dostal prednosť pred vzdelávacím programom podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.

Individuálny vzdelávací program by mal obsahovať základné informácie o dieťati/žiakovi, o jeho diagnóze a jej vplyve na výchovno-vzdelávací proces, prípadnú modifikáciu učebného plánu, požiadavky na úpravu prostredia, špeciálne vzdelávacie postupy, špecifické postupy hodnotenia žiaka, organizácie a foriem vzdelávania, požiadavky na kompenzačné a špeciálne učebné pomôcky a materiály. Zahŕňa tiež personálnu podporu – pedagogického asistenta, špeciálneho pedagóga, psychológa, logopéda a iných odborníkov. Ak to charakter ŠVVP dieťa/žiaka vyžaduje môže byť IVP doplnený o ďalšie body, ako napríklad aktuálnu úroveň vedomostí, zručností, návykov a správania, spoluprácu s rodinou a iné. IVP podpisuje a kópiu prevezme aj zákonný zástupca, prípadne plnoletý žiak/študent (Polgáryová a kol., 2015).

Tak ako školský zákon aj štátny vzdelávací program (2022) hovorí, že IVP môže mať vypracovaný aj žiak špeciálnej školy alebo špeciálnej triedy, ak mu jeho zdravotné znevýhodnenie znemožňuje plniť požiadavky vzdelávacieho programu pre príslušné postihnutie.

Novelou zákona č. 245/2008 Z. z. v januári 2022 bol v § 7a zavedený povinný informovaný súhlas zákonného zástupcu. Rodič je tak spolutvorcom tohto dokumentu a je potrebné aktívne ho zapojiť do procesu jeho tvorby (Ďurčová, Križo a kol., 2021).

4.2 Pedagogický asistent

Zavedenie profesie pedagogického asistenta začalo už v 90-tych rokoch minulého storočia, kedy sa za pomoci mimovládnych organizácií a občianskych združení uplatňoval v materských, základných a v špeciálnych základných školách pod pojmom „rómsky asistent“. Išlo o experimentálne overovanie dopadu prítomnosti takejto formy pomoci vo výchovno-vzdelávacom procese na tieto deti, pričom sa ukázalo, že prítomnosť asistenta má pozitívny vplyv nielen na školské výsledky detí/žiacov, ale je významnou pomocou aj pre učiteľov a rodičov (Belková a kol., 2020).

Pozícia asistenta učiteľa bola na Slovensku **zavedená v roku 2002**, pričom asistent mohol pôsobiť v triede, v ktorej bolo minimálne päť žiakov so sociálne znevýhodneného prostredia. O rok neskôr mohli riaditelia škôl na základe metodického pokynu Ministerstva školstva Slovenskej republiky zriaďovať túto pozíciu ako podporu vo vzdelávaní pre žiakov so zdravotným postihnutím. Prítomnosť asistenta učiteľa v triede bola viazaná na závažnosť jednotlivých postihnutí a nie na počet detí/žiacov so ŠVVP (Národný inštitút vzdelávania a mládeže, ďalej aj „NIVAM“, 2023).

Pedagogický asistent patrí podľa zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj „zákon o pedagogických zamestnancoch“ alebo "zákon č. 138/2019 Z. z.") do kategórie pedagogických zamestnancov. Pôsobí v triede, kde je dieťa/žiak so zdravotným znevýhodnením spolu s učiteľom a podieľa sa na výchovno-vzdelávacom procese pričom vytvára rovnosť príležitostí pre všetkých žiakov. Pomáha učiteľovi, ale aj vychovávateľovi či majstrovi odbornej výchovy v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom, odbornými zamestnancami alebo celým školským podporným tímom (ďalej aj „ŠPT“) pri prekonávaní

architektonických, informačných, jazykových, zdravotných, sociálnych alebo kultúrnych bariér.

Ako je uvedené v „Analýze zistení o stave školstva na Slovensku: To dá rozum“ (Hall et al., 2019) podpora pedagogického asistenta **nie je nárokovateľná** a povinnosť jeho prítomnosti vo výchovno-vzdelávacom procese nie je legislatívne upravená a je definovaná iba na úrovni možnosti. Ďalej sa v analýze uvádza: „*Kritéria, na základe ktorých sú školám pridelované konkrétne počty asistentov, nie sú nikde zverejnené. Aj v dôsledku toho viacerí riaditeľov škôl hodnotilo celý proces ako nejasný a netransparentný.*“ (Hall et al., 2019, s. 151).

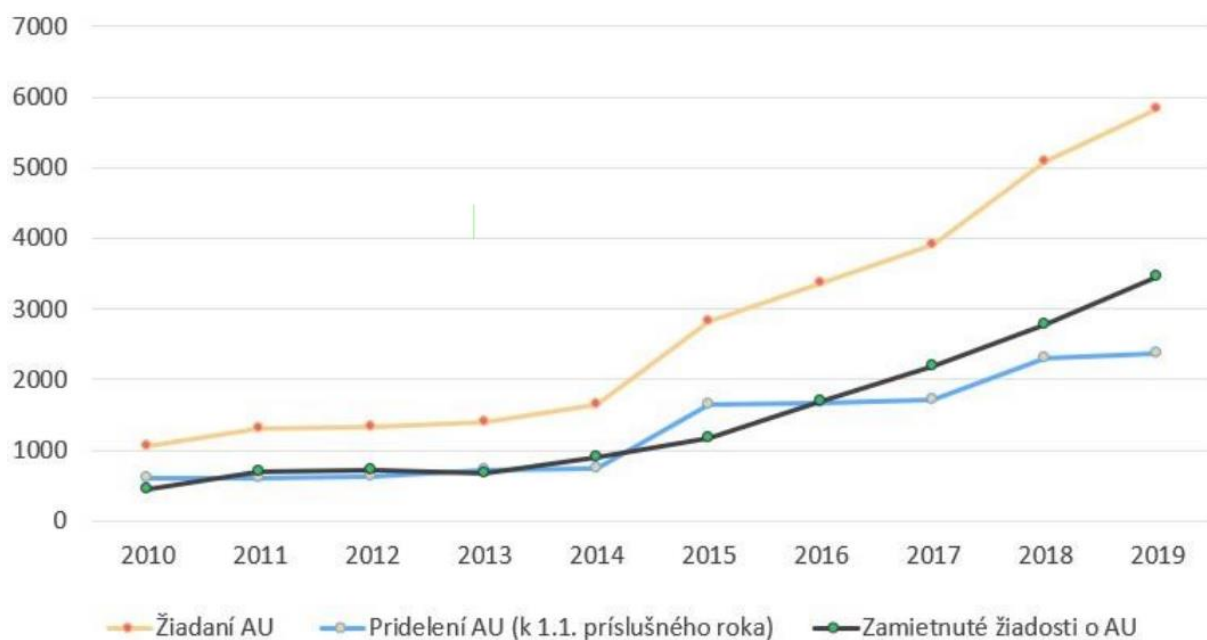
Pedagogickí asistenti môžu pôsobiť v materských, základných a stredných školách bez ohľadu na zriaďovateľa ako aj v špeciálnych školách. Napomáhajú pri začleňovaní do sociálnej komunity triedy/školy, pri podpore naplňovania potenciálu každého žiaka v danej triede s cieľom viesť ho k čo najväčšej miere samostatnosti (Ďurčová, Križo a kol., 2021). Nakoľko v školstve chýba služba osobnej asistencie často pedagogický asistent vykonáva aj činnosti spadajúce do tejto oblasti. Na základe platnej legislatívy nie je možné službu osobnej asistencie poskytovať počas pobytu dieťaťa v škole (Hall et al., 2019).

Pedagogický asistent kopíruje základný úväzok učiteľa, vychovávateľa, majstra odbornej výchovy podľa miesta výkonu svojho zaradenia. Základným úväzkom je pritom priama výchovno-vzdelávacia činnosť (Nariadenie vlády 201/2019 Z. z.). Zákon o pedagogických zamestnancoch uvádza, že v materskej škole a školskom klube detí je to 28 hodín, v bežnej triede základnej školy 22-23 hodín a v triede pre deti s ťažkým mentálnym postihnutím je to 20 hodín týždenne. Základný úväzok pedagogického asistenta môže byť pritom doplnený aj o vykonávanie pracovnej činnosti učiteľa, vychovávateľa, majstra odbornej výchovy, ak spĺňa kvalifikačné predpoklady na túto pracovnú pozíciu.

Ako vyžadovaný stupeň vzdelania pre výkon pracovnej pozície pedagogického asistenta určuje tento zákon najmenej úplné stredné odborné vzdelanie (maturitu). Ak nie je pedagogického smeru, je zamestnanec povinný si do štyroch rokov doplniť pedagogické minimum.

V „Analýze zistení o stave školstva na Slovensku: To dá rozum“ (Hall et al., 2019), ktorá bola realizovaná pred reformami sa uvádza, že počet detí/žiakov so ŠVVP vzrástol za

posledných desať rokov o tretinu. Uvádza sa tu aj skutočnosť, že požiadavky škôl o pridelenie finančných prostriedkov na pedagogických asistentov sú viac ako dvojnásobne vyššie oproti financiám prideleným z Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej aj „MŠVVŠ SR“ alebo „Ministerstvo školstva“).

Graf 1: Počet žiadaných a pridelených pedagogických asistentov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením na základných a stredných školách, financovaných z prostriedkov MŠVVŠ SR v rokoch 2010 – 2019 (<https://analyza.todarozum.sk/analyza-zisteni-o-stave-skolstva-na-slovensku.pdf>)

Podľa údajov zo štatistického úradu uvedených v tabuľke 5 je vidno nárast počtu pedagogických asistentov na slovenských školách. V týchto údajoch sú zahrnutí pedagogický asistenti financovaní aj z iných zdrojov ako z Ministerstva školstva. No ako konštatuje Križo (2021, 2022) vzhľadom na požiadavky škôl, skutočná potreba je naplnená približne na 50 %. Ministerstvo školstva pri navyšovaní počtu žiakov v prvých ročníkoch základných škôl z 22 na 25 v dôvodovej správe k zákonu č. 415/2021, ktorým bol k 1. januáru 2022 novelizovaný školský zákon, k tomuto kroku uvádza, že zavedie do štátneho vzdelávacieho programu podporné opatrenie v zmysle pôsobenia pedagogického asistenta v triedach prvých ročníkov pri počte 23-25 žiakov. Vzhľadom na celkové počty pedagogických asistentov sa javí, že táto možnosť zostáva nateraz v teoretickej rovine.

Tab. 5: Počet pedagogických asistentov na školách v Slovenskej republike v školských rokoch 2009/2010 – 2022/2023

Počet pedagogických asistentov na školách v školských rokoch 2009/2010 – 2022/2023							
	Materské školy	Základné školy	Stredné školy	Špeciálne materské školy	Špeciálne základné školy	Špeciálne stredné školy	Spolu
2009/2010	58	765	3	15	443	11	1292
2010/2011	65	768	7	13	467	11	1331
2011/2012	56	836	7	18	495	18	1430
2012/2013	64	1038	13	25	504	19	1663
2013/2014	174	1131	14	25	561	24	1929
2014/2015	239	1653	23	28	680	37	2660
2015/2016	286	1728	33	33	727	49	2856
2016/2017	116	1728	38	45	699	50	2676
2017/2018	158	1917	34	35	702	58	2906
2018/2019	183	3264	48	42	677	54	4268
2019/2020	276	3902	59	53	850	50	5190
2020/2021	492	4510	114	61	872	58	6107
2021/2022	514	5774	203	14	1091	122	7718
2022/2023	692	5840	175	45	844	44	7640

Zdroj: vlastná tabuľka na základe údajov CVTI SR

5 SYSTÉM PORADENSTVA A PREVENČIE

Novela školského zákona k 1. 1. 2022 zahŕňa aj **transformáciu poradenského systému** v § 130 až 133, ktorá so sebou priniesla mnohé zmeny. Tretí oddiel tohto zákona s názvom „Školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie“ bol preformovaný na „Systém poradenstva a prevencie“ a je v ňom ustanovené, že ho tvoria **zariadenia poradenstva a prevencie** a v školách **pedagogický zamestnanci, školský podporný tím** alebo **odborní zamestnanci školy**.

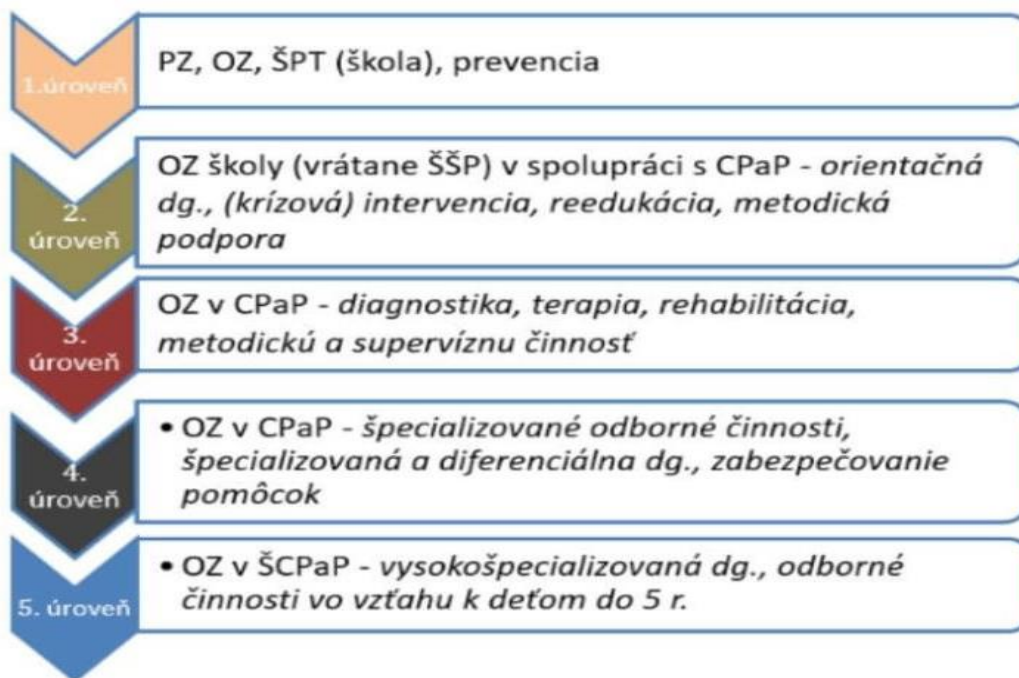
Ako uvádza aj Národný inštitút vzdelávania a mládeže (2023), vytvorením takéhoto systému s pridaním pedagogických, odborných zamestnancov a vytváraním školských podporných tímov je snaha poskytnúť deťom/žiakom potrebnú podporu čím skôr, hneď pri jej identifikovaní. Do tejto zmeny museli školy čakať na diagnostiku a správu z diagnostického vyšetrenia v zariadení poradenstva a prevencie, aby mohli týmto deťom a žiakom poskytnúť podporu.

„V systéme poradenstva a prevencie sa vykonáva odborná činnosť, ktorou je poradenská činnosť, psychologická činnosť, špeciálno-pedagogická činnosť, logopedická činnosť, liečebno-pedagogická činnosť a sociálno-pedagogická činnosť zameraná na optimalizáciu výchovného, vzdelávacieho, psychického, sociálneho a kariérového vývinu od narodenia až po ukončenie prípravy na povolanie.“ (§ 130 ods. 1 školského zákona).

Činnosť systému poradenstva a prevencie je v zákone č. 245/2008 Z. z. rozdelená do piatich stupňov podporných opatrení:

- 1. stupeň podpory – poskytuje ho učiteľ, odborný zamestnanec a školský podporný tím v škole,
- 2. stupeň podpory – školský špeciálny pedagóg, odborný zamestnanec školy a podľa potreby v spolupráci s centrom poradenstva a prevencie,
- 3. a 4. stupeň podpory – odborní zamestnanci centra poradenstva a prevencie,
- 5. stupeň podpory – odborní zamestnanci špecializovaného centra poradenstva a prevencie.

Ministerstvo školstva na svojej webovej stránke zverejnilo popis jednotlivých podporných úrovní od prevencie po intervenciu, reedukáciu, terapiu ako jeden z prvkov transformácie poradenského systému, ktoré pripravil Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie. Prehľadne ho znázorňuje obrázok 2.

Obrázok 2: Rozsah činnosti na jednotlivých úrovniach podpory v systéme poradenstva a prevencie (<https://inklucentrum.sk/podporne-urovne-1-az-5-stupna-vudpap/>)

5.1 Zariadenia poradenstva a prevencie

Vyhlášku č. 325/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie od 1. 1. 2023 nahradila vyhláška č. 24/2022 Z. z. o zariadeniach poradenstva a prevencie (ďalej aj „vyhláška č. 24/2022 Z. z.“). Zariadenia poradenstva a prevencie patria do sústavy školských zariadení spolu so školskými výchovno-vzdelávacími zariadeniami, špeciálnymi výchovnými zariadeniami a školskými účelovými zariadeniami.

Podľa školského zákona tvoria zariadenia poradenstva a prevencie:

- **centrum poradenstva a prevencie** (ďalej aj „CPaP“ alebo „CPP“) – do 31. 12. 2022 centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP),
- **špecializované centrum poradenstva a prevencie** (ďalej aj „ŠCPaP“ alebo „ŠCPP“) – do 31. 12. 2022 centrum špeciálno-pedagogického poradenstva (CŠPP).

Centrá špeciálno-pedagogického poradenstva sa mohli do tohto dátumu zmeniť na špecializované centrá poradenstva a prevencie alebo sa zlúčiť s Centrom poradenstva a prevencie alebo zaniknúť (školský zákon). Väčšina štátnych CŠPP bola zriadená ako súčasť (špeciálnych) škôl, s účinnosťou od 1. 1. 2023 nemôžu byť zariadenia poradenstva a prevencie zriaďované pri špeciálnych školách. Ministerstvo školstva to zdôvodňuje

zamedzením cieleného diagnostikovania a umiestňovania detí a žiakov do týchto škôl (NIVAM, 2023).

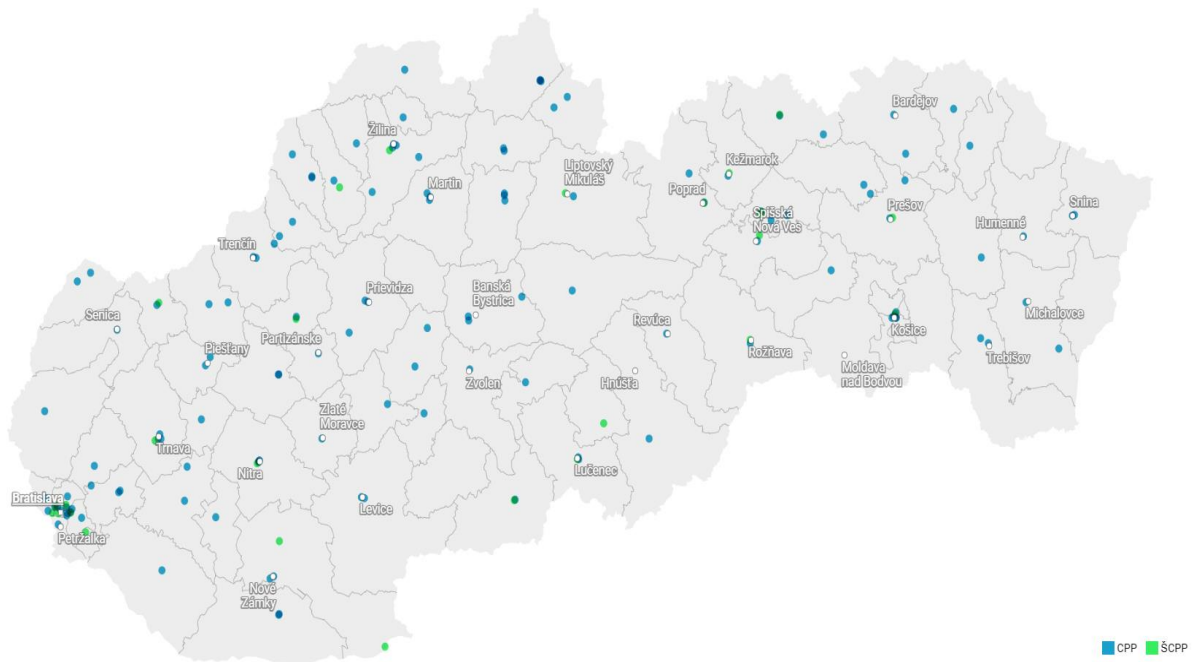
Zmenou je aj zrušenie obmedzenia klientov jednotlivých centier. Legislatíva pred novelou vymedzovala rozsah pôsobnosti v zmysle zamerania na cieľové skupiny. **Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie** poskytovalo svoju odbornú starostlivosť **deťom, žiakom bez zdravotného postihnutia. Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva** bolo vymedzené **pre deti a žiakov so zdravotným postihnutím vrátane detí a žiakov s vývinovými poruchami** (školský zákon).

V nasledujúcej tabuľke sú uvedené počty zariadení výchovného poradenstva a prevencie pred transformáciou aj s počtami ich klientov.

Tab. 6: Školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie v školskom roku 2021/2022

Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie					
	štátne	súkromné	cirkevné	spolu	
Počet zariadení	71	12	x	83	
Počet klientov	122244	8808	x	131052	
Centrá špeciálno-pedagogického poradenstva					
Počet zariadení	81	67	1	149	
Počet klientov	34862	51761	236	86859	
v tom postihnutie	syndróm autizmu	2922	3449	32	6403
	mentálne	10317	4617	16	14950
	sluchové	768	383	15	1166
	zrakové	694	230	x	924
	narušená komunikačná schopnosť	9110	24723	49	33882
	telesné	634	627	1	1262
	chorí a zdravotne oslabení	404	465	x	869
	viacnásobné	4195	4368	110	8673
	poruchy správania	258	524	x	782
	ADHD	1172	3690	1	4863
	vývinové poruchy učenia	3344	7657	12	11013
intelektovo nadaní	x	84	x	84	
zo sociálne znevýhodneného prostredia	1044	944	x	1988	

Zdroj: vlastná tabuľka na základe údajov CVTI SR

Obrázok 3: Zariadenia poradenstva a prevencie v Slovenskej republike od 1. 1. 2023
(<https://datawrappet.dwcdn.net/qsvdc/6/>)

Sieť zariadení poradenstva a prevencie tvorí spolu 156 centier, z toho **127 centier poradenstva a prevencie (CPP)** a **29 špecializovaných centier poradenstva a prevencie (ŠCPP)**. Na mape sú zariadenia poradenstva a prevencie bez rozdielu zriaďovateľa (štátne, súkromné, cirkevné), vykonávajúce činnosti v zmysle § 131 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon).

Svoju činnosť vykonáva zariadenie poradenstva a prevencie **na základe žiadosti** zákonného zástupcu, plnoletého dieťaťa, orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, školy, ktorú dieťa navštevuje. V prípade Špecializovaného centra poradenstva a prevencie je potrebné k žiadosti priložiť aj odporúčanie Centra poradenstva a prevencie, všeobecného lekára pre deti a dorast alebo lekára so špecializáciou. O vykonanej činnosti sa vedie záznam v osobnom spise klienta.

Odbornú činnosť môžu vykonávať ambulatnou alebo terénnou formou a to v rodine, škole alebo v školskom zariadení. V špecializovanom centre poradenstva a prevencie je možné aj formou pobytu a to najviac na päť pracovných dní, v závažných dôvodoch maximálne na desať pracovných dní.

Zariadenie poradenstva a prevencie má povinnosť začať vykonávať svoju činnosť do 30 dní od doručenia žiadosti, a to prvým rozhovorom so žiadateľom. Ak zariadenie nedokáže

túto lehotu dodržať, oznámi túto skutočnosť do piatich pracovných dní žiadateľovi a regionálnemu úradu školskej správy (vyhláška č. 24/2022 Z. z.).

K týmto novelizovaným zmenám vyjadrilo Inkluentrum (2023a) na svojich stránkach obavy z ešte väčšieho preťaženia poradenských zariadení, kde sú štandardné čakacie doby 3-6 mesiacov. Oznamovanie o nedodržaní 30-dňovej lehoty klientom aj regionálnemu úradu potenciálne môže ešte viac predĺžiť čakacie doby na vyšetrenie a vyvíjať tlak na pracovníkov poradenských centier. Upozorňujú aj na skutočnosť, že reforma neposilňuje personálne poradenský systém, ale skôr naopak. V závere roka 2022 bola prijatá novela, kde je zavedená výnimka v pôvodne schválenom počte odborných zamestnancov v CPaP z piatich na troch a v ŠCPaP z troch na dvoch. Táto novela bola prijatá ešte skôr ako vošla do platnosti už schválená nová vyhláška o zariadeniach poradenstva a prevencie s účinnosťou od 1. 1. 2023.

§ 130 školského zákona uvádza, že v prípade podania podnetu, Ministerstvo školstva preskúma osobný spis dieťaťa vedený v zariadení poradenstva a prevencie, návrh na vzdelávanie, správu z diagnostického vyšetrenia, písomné vyjadrenie zo zariadenia poradenstva a prevencie a vydá písomné stanovisko, ktoré doručí všetkým zúčastneným stranám a Štátnej školskej inšpekcii.

Transformácia poradenského systému prináša aj zmenu vo financovaní poradenských zariadení, všetky (štátne aj neštátne) sú **financované jednotne** zo štátneho rozpočtu podľa skutočne odvedenej odbornej činnosti. Pred touto reformou boli zo štátneho rozpočtu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky financované štátne poradenské zariadenia, a to podľa počtu potenciálnych klientov. Súkromné poradenské zariadenia boli financované z podielových daní obcí podľa počtu reálnych klientov (NIVAM, 2023).

5.1.1 Centrum poradenstva a prevencie

Od januára 2023 **Centrá poradenstva a prevencie** zabezpečujú odbornú činnosť pre **všetky deti, žiakov bez rozdielu** od narodenia do ukončenia sústavnej prípravy na povolanie. Explicitne majú spolupracovať a poskytovať súčinnosť rodičom, zákonným zástupcom. Školským podporným tímom, pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom škôl

poskytujú metodickú a supervíznu činnosť. Túto činnosť vykonávajú **na území kraja**, v ktorom majú svoje sídlo (vyhláška č. 24/2022 Z. z.).

Vyhláška v § 3 v nadväznosti na školský zákon ďalej určuje minimálny počet odborných zamestnancov ustanovených na týždenný pracovný čas a to nasledovne:

- a) jeden psychológ,
- b) jeden špeciálny pedagóg a
- c) traja odborní zamestnanci v kategórii psychológ, špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, sociálny pedagóg alebo logopéd.

*„Centrum poradenstva a prevencie poskytuje činnosti **podpornej úrovne tretieho stupňa a štvrtého stupňa** deťom a žiakom najmä v oblastiach ich osobnostného, vzdelávacieho a kariérového rozvoja.“* (§ 132 ods. 1 zákona č. 245/2008 Z. z.).

V danom CPP má mať dieťa/klient pridaného tzv. koordinátora, ktorým môže byť niektorý zamestnanec CPP. Ten môže „*zvolávať konzílium, koordinovať odbornú činnosť v súvislosti s dieťaťom/so žiakom u viacerých OZ, odborných zamestnancov v rámci CPP, poskytuje relevantné informácie a postupy vzhľadom na dieťa/žiaka smerom k ZZ a iným inštitúciám.*“ (Podporné úrovne 3. a 4. stupňa, dokument MŠVVŠ SR).

5.1.2 Špecializované centrum poradenstva a prevencie

Špecializované centrá poradenstva a prevencie majú byť vysoko špecializované na poradenstvo pre deti/žakov s **určitým druhom zdravotného postihnutia**, svoju odbornú činnosť vykonávajú **na celom území Slovenskej republiky**. Špecializujú sa **na jeden druh zdravotného postihnutia** detí od narodenia až po ukončenie prípravy na povolanie alebo na vykonávanie komplexných odborných činností pre deti s rizikovým vývinom do piateho roku veku. Špecializované centrum poradenstva a prevencie okrem odbornej činnosti vykonáva metodickú a supervíznu činnosť vo vzťahu k centráм poradenstva a prevencie (vyhláška č. 24/2022 Z. z.).

Minimálny počet odborných zamestnancov ustanovených na týždenný pracovný čas je:

- a) jeden psychológ,
- b) jeden špeciálny pedagóg a

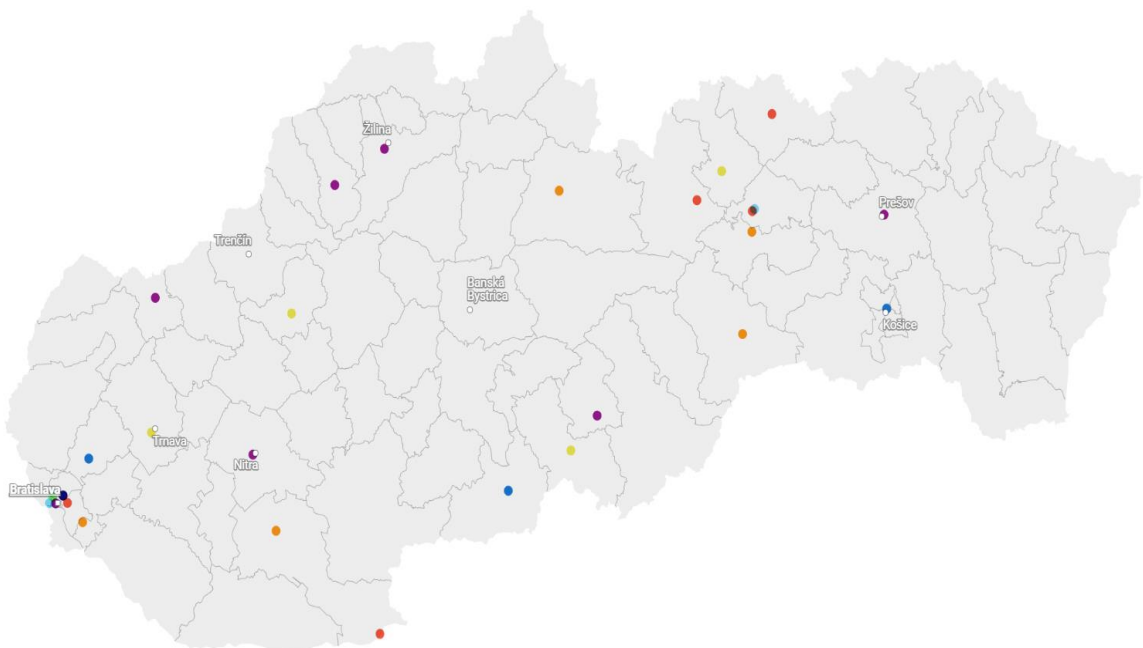
c) jeden odborný zamestnanec v kategórii psychológ, špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, sociálny pedagóg alebo logopéd (tamtiež).

„Špecializované centrum poradenstva a prevencie poskytuje činnosti **podpornej úrovne piateho stupňa** najmä deťom so zdravotným postihnutím a žiakom so zdravotným postihnutím.“ (§ 132 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z.).

Špecializované centrá poradenstva a prevencie na Slovensku sú svojim zameraním rozdelené pre deti a žiakov:

- s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývojovými poruchami (počet: 8)
- s mentálnym postihnutím (počet: 5)
- s narušenou komunikačnou schopnosťou (počet: 5)
- s viacnásobným postihnutím (počet: 4)
- so sluchovým postihnutím (počet: 1)
- so zrakovým postihnutím (počet: 2)
- deti s rizikovým vývinom do piateho roku veku (počet: 4)

Ich rozmiestnenie v rámci Slovenskej republiky znázorňuje obrázok č. 4.

Obrázok 4: Špecializované centrá poradenstva a prevencie (<https://datawrapper.dwcdn.net/vsSn7/5/>)

Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením zozbierala na začiatku jesene 2022 podnety od rodičov, z ktorých vyplývajú vážne obavy o dostupnosť podpory pre svoje deti a to z dôvodov:

- nedostatku informácií, nakoľko prebiehalo zlučovanie poradenských zariadení,
- nejasnosti kam budú patriť ich deti, ak súčasná poradňa mení zameranie,
- pociťovali nedostatok vznikajúcich špecializovaných centier poradenstva a prevencie,
- vnímali nedostatok odborníkov pre prácu s deťmi so zdravotným znevýhodnením v spojených centrách poradenstva a prevencie
- registrovali odliv zamestnancom z poradní do školstva
- zhoršenej dostupnosti a nutnosti cestovať do špecializovaného centra aj cez celé Slovensko, nakoľko nová sieť poradenských zariadení nezohľadňuje počet detí v jednotlivých regiónoch podľa zdravotného znevýhodnenia,
- fyzickej nedostupnosti pre deti s telesným znevýhodnením – väčšina budov v transformovanom systéme pre stupeň podpory 3. až 5. stupňa nie je bezbariérových,
- straty materiálneho vybavenia centier, keďže niektoré poradne museli opustiť pôvodné priestory a boli nútené ponechať pomôcky špeciálnej škole, pri ktorej sídlili (Platforma rodín, 2022).

Počty klientov v zariadeniach poradenstva a prevencie (CPaP a ŠCPaP) vzhľadom k dátumu ich vzniku ešte nie sú štatisticky spracované a zverejnené. Z uvedených údajov je zatiaľ možné konštatovať, že ubudlo 76 poradenských zariadení.

5. 2 Školský podporný tím

Školský podporný tím (ďalej aj „ŠPT“) je pojem, ktorý do školskej legislatívy Slovenskej republiky priniesla novela školského zákona v januári 2022. O samotný názov sa pričínila profesorka Marta Hornáková, pričom sa tým snažila vyzdvihnúť vzájomnú rovnocennosť, odbornosť a podporu učiteľov, školských špeciálnych pedagógov a ďalších odborných zamestnancov školy. Pojem ŠPT vznikol v súvislosti so zavedením inklúzie a inkluzívneho vzdelávania do školskej legislatívy Slovenskej republiky a pripravovanými podpornými opatreniami v nadväznosti s transformáciou školského poradenského systému. (Inklucentrum, 2022b; Plán obnovy a odolnosti SR, 2021). Kolektív autorov pod vedením Júlie Högerovej

(2022, s. 6) v manuáli ohľadom činnosti školského podporeného tímu uvádza, že „Školský podporný tím je dôležitým spolunositeľom inkluzívnych zmien v školskom prostredí.“

Tento nový pojem bol zavedený aj do zákona o pedagogických zamestnancoch, ktorý taktiež prešiel novelizáciou. Pri tomto pojme je však v jeho § 84 a) uvedené, že riaditeľ školy „môže na účely inkluzívneho vzdelávania“ školský podporný tím vytvoriť. Z uvedeného vyplýva, že zákon neukladá túto povinnosť, a to z dôvodu, že zatiaľ nie sú štátom vyčlenené finančné prostriedky (Inklucentrum, 2023b).

Školský zákon § 94 hovorí, že v bežnej základnej a strednej škole, v ktorej je vzdelávaných viac ako 20 žiakov so zdravotným znevýhodnením (okrem špeciálnych tried), pôsobí v tejto škole školský špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, školský psychológ alebo školský logopéd. Ďalej zákon v § 28 uvádza aj možnosť pôsobenia školského podporeného tímu, odborného zamestnanca a pedagogického asistenta aj v materskej škole.

ŠPT zahŕňa školského špeciálneho pedagóga a všetkých odborných zamestnancov danej školy, ktorými sú: školský psychológ, kariérový poradca, školský logopéd, liečebný pedagóg a sociálny pedagóg. Členmi tímu môžu byť aj iní pedagogickí zamestnanci, čo sa upraví vnútornou smernicou školy (zákon č. 138/2019 Z. z.).

„Na niektorých školách sú ŠPT zložené len z pedagogických zamestnancov (výchovný poradca, kariérový poradca, koordinátor prevencie, školský špeciálny pedagóg). Podľa možnosti školy je vhodné doplniť tím (prijatím nových zamestnancov) o odborných zamestnancov (napr. školský psychológ, sociálny pedagóg, školský logopéd, liečebný pedagóg) s cieľom poskytnúť adekvátnu podporu všetkým deťom/žiakom v kontexte komplexného prístupu.“ (Högerová (ed.), 2022).

Činnosť jednotlivých pedagogických aj odborných zamestnancov upravuje zákon o pedagogických zamestnancoch. Ich úlohu a činnosti v školskom podpornom tíme rámcovo popisuje manuál, ktorý vydal Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie:

- **Školský špeciálny pedagóg** – vykonáva diagnostickú činnosť (okrem diagnostiky potrebnej k integrácii dieťaťa/žiaka); poskytuje odbornú pomoc a špeciálno-pedagogickú intervenciu deťom/žiakom a ich zákonným zástupcom; metodicky podporuje pedagogických aj odborných zamestnancov školy, podporuje tiež ich spoluprácu so zákonnými zástupcami a ďalšími odborníkmi; poskytuje pomoc

a poradenstvo pri prekonávaní bariér vo výchovno-vzdelávacom procese; poskytuje súčinnosť zariadeniu poradenstva a prevencie.

- **Školský psychológ** – poskytuje psychologickú diagnostiku, odbornú pomoc, krízovú intervenciu deťom a žiakom; psychologické poradenstvo deťom, žiakom, zákonným zástupcom, metodickú podporu pedagogickým a odborným zamestnancom; zabezpečuje rôzne formy psychologickéj podpory deťom/žiakom, ich rodinám, zamestnancom školy v oblasti výchovy a vzdelávania; spolupodieľa sa na realizácii preventívnych činností, identifikuje deti/žakov s rizikovým vývinom aj deti/žakov so ŠVVP.
- **Sociálny pedagóg** – intervenuje v oblasti sociálnych vzťahov v rámci prevencie vyhľadáva deti/žakov s rizikovým správaním, snaží sa podchytiť deti/žakov v rizikovej situácii alebo prostredí, realizuje aktivity podporujúce zabráneniu opakovania a prehľbovania rizikového správania; to všetko v úzkej spolupráci so zákonnými zástupcami, pedagógmi a príslušnými inštitúciami.
- **Liečebný pedagóg** – jeho preventívna a intervenčná podpora spočíva v zabezpečovaní aktivít zameraných najmä na deti/žakov s rizikovým vývinom, správaním (napr. arteterapiou, terapiou hrou...). Táto podpora zahŕňa aj zákonných zástupcov, pedagogických a odborných zamestnancov.
- **Školský logopéd** – vykonáva orientačnú logopedickú diagnostiku a deťom/žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou poskytuje intervenciu a zákonným zástupcom poradenstvo. Koordinuje pedagogických a odborných zamestnancov pri výchove a vzdelávaní týchto detí a žakov.
- **Triedny učiteľ/učiteľ** – triedny učiteľ je dôležitou súčasťou pri spolupráci so ŠPT. Zodpovedá za vytváranie zdravých vzťahov a budovanie pozitívnej klímy v triede, za riešenie detských/žiackych konfliktov, identifikuje potreby, prekážky a riziká. Realizuje ich v spolupráci s pedagogickým asistentom, učiteľmi, vychovávateľom a zákonnými zástupcami. Učiteľ v obmedzenom rozsahu vykonáva aj pedagogickú diagnostiku a intervenciu, zodpovedá za úpravu metód, foriem a obsahu vzdelávania.
- **Pedagogický asistent** – je priamym nástrojom vyrovnávania rozdielov v triede, pričom spolupracuje so ŠPT, pomáha pri prekonávaní rôznorodých bariér, pomáha porozumieť a individualizovať ciele pri výchovno-vzdelávacom procese s ohľadom na potreby detí/žakov v danej triede.

- **Kariérový poradca** – využíva metódy a techniky pre lepšie identifikovanie kvalít a možností v rámci budúcej profesijnej orientácie žiaka, a spoločne definujú možný cieľ a cesty ako ho dosiahnuť.
- **Výchovný poradca** – pomáha triednym učiteľom, členom ŠPT, pedagogickým asistentom pri riešení výchovných ťažkostí, zúčastňuje sa na konzíliách, stretnutiach so zákonnými zástupcami a pod. (Högerová (ed.), 2022).

Novelizovaný školský zákon taktiež priniesol možnosť zamestnať aj lekára alebo zdravotnú sestru, ktorí môžu na základe informovaného súhlasu zákonného zástupcu poskytovať v škole deťom/žiakom so zdravotným postihnutím alebo chorým zdravotnú starostlivosť. Inkluzentrum (2022b) na svojej webovej stránke poznamenáva: „*Keďže však zdravotnícky personál výrazne chýba v samotnom zdravotníctve, nemožno očakávať, že pôjde o viac ako desiatky takýchto ľudí v školskom systéme.*“

Tab. 7: Počet špeciálnych pedagógov a odborných zamestnancov v bežných školách v školskom roku 2022/2023

	Školský špeciálny pedagóg	Školský psychológ	Iní odborní zamestnanci
Materské školy	x	x	x
Základné školy	986	467	434
Stredné školy	80	155	x
Spolu	1066	622	434

Zdroj: vlastná tabuľka na základe údajov CVTI SR

Podľa zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení môžu byť pozície školského špeciálneho pedagóga, odborných zamestnancov aj pedagogického asistenta financovaná z dotácie ministerstva školstva alebo zo štrukturálnych fondov, či financií zriaďovateľa alebo z rozpočtu školy.

Aspoň z časti túto personálnu podporu zastrešovali národné projekty financované z európskych štrukturálnych fondov: Pomáhajúce profesie I (POP I), Pomáhajúce profesie II (POP II) a od septembra 2023 Pomáhajúce profesie III (POP III). Prostredníctvom nich vznikli na školách mnohé pozície pedagogických asistentov a školské podporné tímy zložené zo školských špeciálnych pedagógov, školských psychológov a sociálnych pedagógov (NIVAM, 2023).

6 PRÁVNA ÚPRAVA K 1. 9. 2023

22. mája 2023 bola Národnou radou Slovenskej republiky schválená **d'alšia novela zákona č. 245/2008 Z. z.** s účinnosťou od 30. mája 2023 a platnosťou niektorých paragrafov k 1. septembru 2023. Táto novela prichádza s reformou materských škôl a **zavádzaním podporných opatrení**. Ako je uvedené v dôvodovej správe k zákonu č. 182/2023 Z. z., ktorým sa táto novela zavádza, naplňajú sa týmto niektoré ciele Plánu obnovy a odolnosti SR, ktorý bol schválený vládou SR v apríli 2021. Počas leta 2023 boli aktualizované aj príslušné vyhlášky.

Touto novelou sa v školskom zákone ruší pojem školskej integrácie a v § 2 písm. i) školského zákona sa zavádza **nová definícia ŠVVP** pričom sa v zákone pod týmto pojmom rozumie: *„špeciálnou výchovno-vzdelávacou potrebou požiadavka určená diagnostikou v zariadeniach poradenstva a prevencie na poskytnutie podporného opatrenia vo výchove a vzdelávaní (ďalej len „podporné opatrenie“) dieťaťu alebo žiakovi podľa písmen j) až p) a dieťaťu alebo žiakovi, ktorého zdravotný stav, sociálne podmienky, jazykové schopnosti, nadanie, správanie, kognitívne schopnosti, motivácia, emocionalita, tvorivosť alebo zručnosti vyžadujú poskytnutie podporného opatrenia“*. Rozšírila sa tým skupina detí a žiakov, ktorým môže byť poskytnutá podpora (podporné opatrenia), nakoľko doteraz sa špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba priznávala iba skupine detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením, zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo s nadaním.

Takto vymedzený pojem ŠVVP nadväzuje na rôzne formy diagnostiky (počnúc diagnostikami v školách, po diagnostiky v špecializovaných centrách poradenstva a prevencie), ktoré umožňujú novo transformovaný systém poradenstva a prevencie (Dôvodová správa k zákonu č. 182/2023 Z. z.).

Ďalej sa v tejto dôvodovej správe uvádza, že v nadväznosti na túto zmenu definície je v § 2, ktorý vymedzuje základné pojmy vynechaný aj pojem dieťa/žiak so ŠVVP. Vo viacerých paragrafoch v školskom zákone, kde sa nejaví ako opodstatnené, alebo nie je potrebné zahrnúť všetky skupiny detí/žiacov so ŠVVP, prišlo k úprave pri slovnom spojení „dieťa/žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami“ a boli nahradené slovami „dieťa/žiak so zdravotným znevýhodnením, dieťa/žiak s nadaním“.

Vo vyhláške č. 24/2022 Z. z. o zariadeniach poradenstva a prevencie prišlo k zásadnej **zmene pri pôsobnosti Centier poradenstva a prevencie** z krajov na okresy. Ide pri tom o návrat k praxi, že CPP poskytuje svoje odborné činnosti pre deti/žiacov, zákonných zástupcov, školy, školské zariadenia vo svojom okrese.

Ďalej v tejto vyhláške prišlo k zmene aj v § 3 a to zrušením zúženia **Špecializovaných centier poradenstva a prevencie** na jeden druh zdravotného postihnutia alebo rannú starostlivosť. Opäť je možnosť **rozšíriť** svoju **pôsobnosť** na viac ako jeden druh. Podmienkou je pri tom dostatočný personál s odbornosťou na tieto zdravotné postihnutia.

Pribudol nový odborný zamestnanec - **sociálny pracovník** v školách aj v školských zariadeniach a výkon jeho činnosti je definovaný v § 27 zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch. K jeho činnostiam patrí vykonávanie sociálnej diagnostiky, sociálneho poradenstva, prevencie sociálno-patologických javov so zameraním na prekonávanie prekážok vo výchove a vzdelávaní detí/žiacov; poskytovanie sociálneho poradenstva a odbornej pomoci zákonným zástupcom; poskytovanie konzultácií pedagogickým, odborným zamestnancom a školským podporným tímom; koordinácia spolupráce pedagogických a odborných zamestnancov s orgánmi štátnej správy, obcami, organizáciami v miestnych komunitách aj ďalšími právnickými a fyzickými osobami.

V tom istom zákone v § 28 pribudla možnosť **prvej atestácie pre pedagogického asistenta** a tým zvýšený kariérový postup pre týchto pedagogických zamestnancov.

V školskom zákone § 7a, ktorý hovorí o **individuálnom vzdelávacom programe**, pribudla potreba **konzultácie IVP aj so žiakom**, ak je žiakom piateho a vyššieho ročníka. Ide pritom o prizvanie a participáciu žiaka s ohľadom na jeho možnosti.

Po novom obsahuje individuálny vzdelávací program okrem doterajších úprav obsahu, metód, foriem, spôsobu hodnotenia aj **podporné opatrenia**.

V § 29 školského zákona pribudli odstavce 9 až 11, podľa ktorých majú školy možnosť zriaďovať **úvodný ročník**:

- pre 6-ročných žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou alebo vývinovými poruchami ľahkého stupňa, ktorí nepokračujú v plnení povinného predprimárneho vzdelávania a nie je u nich predpoklad zvládnutia prvého ročníka základnej školy,
- v základnej škole pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním pre 5-ročných, ale aj 4-ročných žiakov so všeobecným intelektovým nadaním, u ktorých je predpoklad

zvládnutia prvého ročníka základnej školy pred dovŕšením šiesteho roku veku. Na týchto žiakov sa nevzťahuje povinné predprimárne vzdelávanie.

Absolvovanie úvodného ročníka sa nepočíta do povinnej školskej dochádzky a žiak pokračuje v prvom ročníku spolu s ostatnými žiakmi.

Školský zákon umožňuje od 1. septembra 2023 aj **prítomnosť osobného asistenta** v školách a školských zariadeniach. V metodickom materiáli k tomuto podpornému opatreniu sa uvádza, že osobný asistent nie je zamestnancom školy a svoju činnosť vykonáva na základe písomnej zmluvy s fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím. Činnosť osobného asistenta je hradená prostredníctvom peňažného príspevku na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia, ktorý poskytuje žiakovi príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny a vymedzuje ju zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu zdravotného postihnutia (HALL et al., 2023).

K 1. septembru 2023 vstúpila do platnosti aj nová vyhláška o pedagogickej dokumentácii a ďalšej dokumentácii pod číslom 339/2023 Z. z., ktorá nahradila vyhlášku z roku 2022. Táto vyhláška prináša **zrušenie tlačiva** „Návrh na vzdelávanie dieťaťa/žiaka so ŠVVP“ v súvislosti so zrušením pojmu „školská integrácia“ v zákone č. 245/2008 Z. z. Ďalej vo vyhláške pribudla povinnosť v diagnostickej správe **uvádzať metódy diagnostiky** a pôvodný paragraf o dokumentácii dieťaťa/žiaka so ŠVVP prešiel zmenou a je rozdelený na dva paragrafy:

- dokumentácia dieťaťa alebo žiaka so zdravotným znevýhodnením, zo sociálne znevýhodneného prostredia a so všeobecným intelektovým nadaním,
- dokumentácia dieťaťa alebo žiaka, ktorému sa poskytuje podporné opatrenie vo výchove a vzdelávaní.

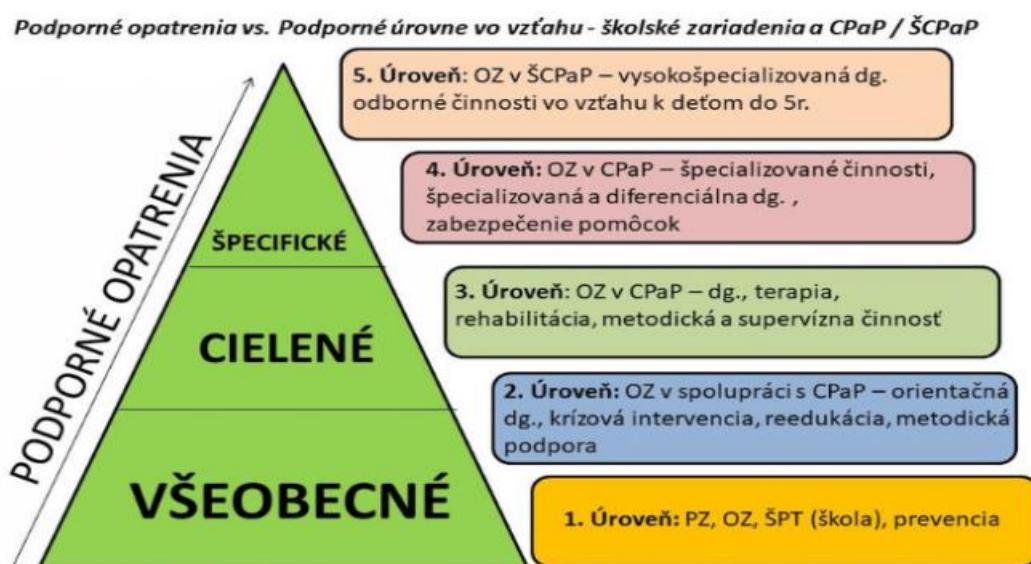
6.1 Katalóg podporných opatrení

Novela v máji 2023 zaviedla do školského zákona aj **podporné opatrenia**, ktoré majú prispievať k zabezpečeniu adresnej podpory pre deti a žiakov. „*Podporné opatrenie je opatrenie poskytované školou alebo školským zariadením potrebné na to, aby sa dieťa alebo žiak mohli plnohodnotne zapájať do výchovy a vzdelávania a rozvíjať svoje vedomosti, zručnosti a schopnosti.*“ (§ 145a ods. 1 zákona č. 245/2008 Z. z.).

K 1. 9. 2023 schválilo ministerstvo školstva Katalóg podporných opatrení (ďalej aj „Katalóg PO“ alebo „Katalóg“), ktorého hlavnými cieľmi je podporiť rovnosť príležitostí vo vzdelávaní a prispôbiť vzdelávanie individuálnym potrebám každého dieťaťa/žiaka. Nárok na podporné opatrenia majú aj deti a žiaci v špeciálnych školách.

„Katalóg podporných opatrení je v slovenskom prostredí unikátnym modelom podpory vo výchove a vzdelávaní.“ (NIVAM, 2023, s. 25). Katalóg obsahuje najmä názov podporného opatrenia, jeho opis, cieľovú skupinu, personálne zabezpečenie, formu a rozsah podporného opatrenia (§ 145a školského zákona). Je v ňom zadefinovaných 21 podporných opatrení, ktoré sú rozdelené do troch skupín podľa toho, kto môže podporné opatrenia odporúčať a komu sú určené a to na:

- **všeobecné podporné opatrenia** – sú dostupné a poskytované všetkým deťom a žiakom bez rozdielu a nutnosti odporúčania – patria sem preventívne programy a krízová intervencia,
- **cieľené podporné opatrenia** – poskytované pre deti a žiakov na prekonávanie dočasných menej závažných prekážok vo výchove a vzdelávaní; k poskytnutiu týchto podporných opatrení je potrebné vyjadrenie pedagogického, odborného zamestnanca školy alebo vyjadrenie zariadenia poradenstva a prevencie,
- **špecifické podporné opatrenia** - poskytované pre deti a žiakov na prekonávanie trvalých prekážok alebo dočasných závažných prekážok vo výchove a vzdelávaní; tu je potrebné vyjadrenie zariadenia poradenstva a prevencie a patrí sem aj zabezpečenie pôsobenia pedagogického asistenta v triede.

Obrázok 5: Podporné opatrenia v prepojení na 5 stupňov podporných úrovní (<https://inklucentrum.sk/portugalsky-model-vzdelavania-bol-inspiraciou-pri-tvorbe-slovenskych-podpornych-opatreni-pozreli-sme-sa-nan-zblizka/>)

Katalóg podporných opatrení (2023) počíta s jeho aktualizáciou už na jeseň 2023 a operatívne pri zmene právnych predpisov, taktiež periodicky s predpokladom raz za dva roky.

6.1.1 Proces získania podporného opatrenia

O podporné opatrenia (ďalej aj „PO“) je možné požiadať od 1. septembra 2023. Poskytuje sa na základe **vyjadrenia** učiteľa, školského špeciálneho pedagóga, odborného zamestnanca školy alebo vyjadrenia zariadenia poradenstva a prevencie (§ 145b školského zákona).

Jednotlivé kroky celého procesu sú uvedené v usmernení k poskytovaniu PO ministerstva školstva (2023):

- 1. Požiadanie o vyjadrenie na účel poskytnutia PO:** pre dieťa/žiaka môže o toto vyjadrenie požiadať riaditeľ školy alebo zariadenie poradenstva a prevencie zákonný zástupca dieťaťa/žiaka, plnoletý žiak, pedagogický alebo odborný zamestnanec školy. Ak ide o PO, ktorým je poskytnutie zdravotnej starostlivosti, je potrebné aj písomné vyjadrenie všeobecného lekára pre deti a dorast. Forma tejto žiadosti nie je daná a hovorí o ústnej, písomnej aj elektronickej možnosti.
- 2. Vyjadrenie k účel poskytnutia PO:** vypracuje ho učiteľ, školský špeciálny pedagóg, odborný zamestnanec školy alebo zariadenia poradenstva a prevencie. Vyjadrenie musí obsahovať návrh podporného opatrenia a jeho navrhovaný rozsah, môže byť navrhnutých aj viac podporných opatrení. Vyjadrenie k účelu poskytnutia PO sa poskytuje žiadateľovi, ak je žiadateľom pedagogický alebo odborný zamestnanec školy, poskytuje sa aj zákonnému zástupcovi/plnoletému žiakovi, pričom školský zákon tu opäť nestanovuje formu tohto vyjadrenia.
- 3. Požiadanie o poskytnutie PO:** na základe Vyjadrenia k účelu poskytnutia PO môže žiadateľ požiadať riaditeľa školy alebo školského zariadenia. V požiadavke by mal byť zahrnutý názov/názvy PO, navrhovaný rozsah, odôvodnenie a môže obsahovať aj časové obdobie poskytovania PO. Školský zákon opäť neurčuje formu požiadania, no odporúča sa písomná forma, vzhľadom k tomu, že riaditeľ školy, školského zariadenia má povinnosť sa vyjadriť písomne. Za požiadavku o poskytnutie PO možno považovať aj návrh PO uvedený v správe z diagnostického vyšetrenia zo zariadenia poradenstva a prevencie.
- 4. Vyjadrenie k návrhu na poskytovanie PO:** riaditeľ školy/školského zariadenia zohľadní personálne, priestorové, materiálno-technické a finančné podmienky danej

školy/školského zariadenia. K žiadosti je povinný sa písomne vyjadriť do 10 dní v odôvodnených prípadoch do 20 dní. Ak škola/školské zariadenia spĺňa dané podmienky, zabezpečí poskytovanie PO.

- 5. Preskúmanie vyjadrenia k PO orgánom štátnej správy:** V prípade, že škola/školské zariadenie nespĺňa a nemá možnosť dané podmienky zabezpečiť, uvedie túto skutočnosť vo vyjadrení. V tomto prípade môže žiadateľ požiadať o preskúmanie vyjadrenia riaditeľa školy/školského zariadenia Regionálny úrad školskej správy, ktorý si môže vyžiadať aj vyjadrenie Štátnej školskej inšpekcie. Na preskúmanie písomného vyjadrenia majú 30 dní.

Doterajšia systémová podpora na úpravu podmienok, obsahu, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní detí/žiakov so ŠVVP spočívala najmä v navýšených normatívnych prostriedkoch na napĺňanie ich potrieb (MŠVVŠ SR, 2021). Normatív sa chápe ako súčet mzdového normatívu a prevádzkového normatívu. Naďalej zostáva navýšený normatív pre deti/žiakov s diagnostikovaným zdravotným znevýhodnením alebo nadaním. „Štát sa v aktuálnej reforme zaviazal, že okrem týchto navýšených normatífov začne postupne školám poskytovať aj samostatné, účelovo viazané, nenormatívne prostriedky na aplikovanie PO.“ (Križo, 2023).

Napriek tomu, že o podporné opatrenia je možné požiadať od 1. 9. 2023, „štát má povinnosť poskytovať finančné prostriedky na väčšinu podporných opatrení až od 1. septembra 2026“ (NIVAM, 2023, s. 28). Na túto skutočnosť upozorňuje aj Centrum vzdelávacích analýz (nezávislá analytická a výskumná organizácia), ktoré uvádza, že novelu školského zákona schválil parlament bez rozpočtu na aktuálny školský rok. Financovanie PO na roky 2024 a 2025 by malo byť predmetom rokovaní pri tvorbe štátneho rozpočtu. Nejde pri tom iba o peniaze na personálne kapacity v školách, ale aj o ďalšie druhy PO, ako napríklad kompenzačné pomôcky, doučovanie, jazykové kurzy (Centrum vzdelávacích aktivít, 2023).

ZÁVER

Inkluzívne vzdelávanie je pre Slovenskú republiku právne záväzné už od 25. 6. 2010, keď SR pristúpila k Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Do školskej legislatívy sa však pojem inklúzia a inkluzívne vzdelávanie dostalo len na začiatku roku 2022. S ohľadom na všetky skutočnosti, s ktorými som sa pri písaní tejto práce stretla, vnímam prechod na inkluzívne prostredie v slovenskom školstve ako dlhodobější proces.

Na začiatku písania práce prišlo 1. januára 2022 k rozsiahlej novele školského zákona. Od tohto dátumu bolo prijatých viac ako 40 nových zákonov a vyhlášok v súvislosti s reformami v oblasti školstva. Samotný školský zákon bol pritom niekoľkokrát pozmenený, doplnený a upravený. Aj ďalšie zákony a vyhlášky boli opakovane pozmenené, niektoré zrušené a nahradené novými, niektoré s platnosťou pár dní, týždňov a mesiacov. V máji 2023 vstúpila do platnosti ďalšia novelizácia školského zákona so zavádzaním podporných opatrení. Postupne sú vydávané a zverejňované usmernenia a metodické materiály. V súvislosti s týmito zmenami v školstve vznikol k 1. 7. 2022 Národný inštitút vzdelávania a mládeže (NIVAM), pod ktorého záštitou sú mnohé z týchto materiálov vydávané. Zlúčili sa tu: Metodicko-pedagogické centrum, Štátny pedagogický ústav, Slovenská pedagogická knižnica, Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM), IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže. K tomuto zlúčeniu prišlo s cieľom posilnenia odbornosti, efektívnejšieho fungovania, lepšej pomoci učiteľom a žiakom.

Vzhľadom na uvedené limity prináša táto bakalárska práca pohľad na súčasný prebiehajúci proces zavádzania inklúzie a inkluzívneho vzdelávania do slovenského školstva. Snahou bolo uchopiť a zosumarizovať prebiehajúci proces s aktuálne platnými právnymi predpismi. Prvých päť kapitol opisuje situáciu do 30. 6. 2023. Posledná kapitola je venovaná zmenám, ktoré prináša posledná novela školského zákona. Bola síce schválená v máji tohto roka, no s ohľadom na čas, v ktorom vyšla sa do školstva začala implementovať až so začiatkom nového školského roka 2023/2024. Nadväzujúce vyhlášky boli spracované a uverejnené počas leta 2023, Katalóg podporných opatrení v septembri.

Najväčší dopad na inkluzívne vzdelávanie by malo mať zavedenie podporných opatrení. Vzhľadom ku skutočnosti, že zatiaľ nie sú v Katalógu PO uvedené finančné prostriedky

účelovo viazané na konkrétny druh PO a nie sú ani vyčlenené financie, mnoho PO bude ťažšie realizovateľných (napr. personálne obsadenie). Pripravované nárokovateľné podporné opatrenia majú predstavovať zmenu z delenia detí a žiakov podľa kategórií zdravotného, sociálneho znevýhodnenia alebo nadania na model posúdenia závažnosti aktuálnych alebo trvalých prekážok pri vzdelávaní. Majú zohľadňovať z toho vyplývajúce potreby podpory. Tento model má zahŕňať aj školské zariadenia, ktoré poskytujú neformálne vzdelávanie.

Proces ako aktuálne reformy v slovenskom školstve prebiehajú, prináša viacero nejasností a zmätočných informácií, o čom svedčia aj obavy a pripomienky od rodičov detí so zdravotným znevýhodnením, ako aj odborníkov v oblasti pedagogiky a poradenstva. Dôležitá je príprava a vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov a ich navýšenie a zastabilizovanie v školách a v poradenských zariadeniach.

Ako pozitívne vnímam, že v nastavovanom systéme je možné podporiť aj deti/žiacov v náročnej životnej situácii s rôzne dlhým obdobím trvania ako aj to, že viac kompetencií v oblasti prvej podpory sa presúva do škôl. Mnohí učitelia, špeciálni pedagógovia, odborní zamestnanci škôl túto pomoc deťom a žiakom na svojich školách už poskytovali, no je nevyhnutné zaviesť podporu aj do ostatných škôl a školských zariadení. Pozitívna je aj možnosť zvýšenia si kvalifikácie a tým súvisiaci kariérny postup pedagogických asistentov.

Na realizáciu práce sme použili deskriptívnu, komparatívnu metódu a obsahovú analýzu, ktoré nám pomohli analyzovať a sumarizovať potrebné informácie a štatistické údaje k naplneniu práce. Sumarizovali sme odborné texty a legislatívu zaoberajúcu sa vzdelávaním detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v školskej sústave Slovenskej republiky. Analyzovali a porovnávali sme jednotlivé vyhlášky, zákony navzájom a doplnili ich o štatistické údaje.

Cieľom práce bolo priblížiť vzdelávanie detí a žiakov so ŠVVP v Slovenskej republike v súčasnosti. Slovenské školstvo sa nachádza aktuálne v prechodnom období pri zavádzaní nového systému poskytovania podpory nielen deťom/žiakom so ŠVVP a predchádza rozsiahlymi reformami v podobe legislatívnych zmien. Ide najmä o dve oblasti, reforma poradenského systému a zavádzanie podporných opatrení.

Zoznam skratiek

ADHD – porucha pozornosti s hyperaktivitou (attention deficit hyperactivity disorder)

CPP/CPaP – Centrum poradenstva a prevencie

CPPPaP – Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

CŠPP – Centrum špeciálno-pedagogického poradenstva

CVTI SR – Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky

IVP – individuálny výchovno-vzdelávací program

MŠVVŠ SR – Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

NIVAM – Národný inštitút vzdelávania a mládeže

NÚCEM – Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania

OZ – odborný zamestnanec

PO – podporné opatrenie

POP I., II., III. – národný projekt Pomáhajúce profesie

PZ – pedagogický zamestnanec

SR – Slovenská republika

ŠCPaP/ŠCPP – Špecializované centrum poradenstva a prevencie

ŠPT – školský podporný tím

ŠŠP – školský špeciálny pedagóg

ŠVVP – špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba

ZZ – zdravotné znevýhodnenie

Zoznam použitej literatúry

- BELKOVÁ, V. a kol. 2020. *Pedagogický asistent v praxi*. 1. vyd. Banská Bystrica: Belianum. ISBN 978-80-557-1793-7
- Centrum vzdelávacích analýz. 2023. *Schválili zásadnú reformu, aby každé dieťa mohlo dostať podporu. Zatiaľ na ňu nedali peniaze*. [online]. Centrum vzdelávacích analýz [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.vzdelavacieanalyzy.sk/schvalili-zasadnu-reformu-aby-kazde-dieta-mohlo-dostat-podporu-zatial-na-nu-nedali-peniaze/>
- CVTI SR. 2022. *Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie*. [cit. 2023-08-10] . Dostupné na: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/vyskumy-a-prevencia/cpppap.html?page_id=10279
- CVTI SR. 2022. *Štatistická ročenka 2022/2023*. [cit. 2023-07-23] . Dostupné na: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia.html?page_id=9580
- DOČKAL, V., KRIŽO, V. 2022. *Úprava dochádzky – IVP, IUP alebo individuálne vzdelávanie*. [online]. Inkluentrum [cit. 2023-06-15]. Dostupné na: <https://inkluentrum.sk/portal/uprava-dochadzky-ivp-iup-alebo-individualne-vzdelavanie/>
- *Dôvodová správa k zákonu č. 182/2023 Z. z.* Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=524994> –
- *Dôvodová správa k zákonu č. 415/2021 Z. z.* Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=499248>
- ĎURČOVÁ, V. et al. 2023. *Asistenčné činnosti v škole*. [online]. 1. vyd. Národný inštitút vzdelávania a mládeže (NIVAM). Dostupné na: <https://podporneopatrenia.minedu.sk/data/att/27528.pdf>
- ĎURČOVÁ, V., KRIŽO, V. a kol. 2021. *Pedagogický asistent*. 1. vyd. Bratislava: Inkluentrum – Centrum inkluzívneho vzdelávania. ISBN 978-80-974158-1-5
- GAŽOVIČOVÁ, T., ed. 2022. *Pomocní vychovávateľa v predprimárnom vzdelávaní*. 1. vyd. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. Dostupné na: <https://www.statpedu.sk/sk/aktuality/predstavujeme-publikaciju-pomocni-vychovavatelja-predprimarnom-vzdelavani.html>
- HALL, R., DRÁL, P., FRIDRICHOVÁ, P., HAPALOVÁ, M., LUKÁČ, S., MIŠKOLCI, J., VANČÍKOVÁ, K. 2019. *Analýza zistení o stave školstva na Slovensku: To dá rozum*. [online]. Bratislava: MESA10. Dostupné na <https://analyza.todarozum.sk>

- HÖGEROVÁ, J., ed. 2022. *Školský podporný tím Teoretický a praktický sprievodca*. 1. vyd. Bratislava: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie. ISBN: 978-80-89698-32-5
- HUTYROVÁ, M. a kol. 2019. *Děti a problémy v chování: etopedie v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1523-3.
- Inkluentrum. 2022a. *Zadefinovanie pojmu inkluzívne vzdelávanie*. [online]. Inkluentrum [cit. 2023-08-14]. Dostupné na: <https://inkluentrum.sk/zadefinovanie-pojmu-inkluzivne-vzdelavanie/>
- Inkluentrum. 2022b. *Pojem školský podporný tím*. [online]. Inkluentrum [cit. 2023-09-11]. Dostupné na: <https://inkluentrum.sk/pojem-skolsky-podporny-tim/>
- Inkluentrum. 2023a. *Platí vyhláška o poradenských zariadeniach*. [online]. Inkluentrum [cit. 2023-09-11]. Dostupné na: <https://inkluentrum.sk/od-1-1-2023-plati-vyhlaska-o-poradenskych-zariadeniach/>
- Inkluentrum. 2023b. *Má škola povinnosť mať školský podporný tím?* [online]. Inkluentrum [cit. 2023-09-11]. Dostupné na: <https://inkluentrum.sk/portal/ma-skola-povinnost-mat-skolsky-podporny-tim/>
- *Katalóg podporných opatrení* [online]. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2023/13957:1-C1661. Dostupné na: <https://podporneopatrenia.minedu.sk/katalog-podpornych-opatreni/>
- KRIŽO, V. 2021. *Letná inkluzívna lotéria ministerstva na asistentov*. [online]. Inkluentrum [cit. 2023-08-15]. Dostupné na: <https://inkluentrum.sk/letna-inkluzivna-loteria-ministerstva-na-asistentov/>
- KRIŽO, V. 2022. *Asistentský debakel: do škôl príde len 9 nových asistentov*. [online]. Inkluentrum [cit. 2023-08-15]. Dostupné na: <https://inkluentrum.sk/asistentsky-debakel-do-skol-pride-len-9-novych-asistentov/>
- KRIŽO, V. 2023. *Podporné opatrenia – čo o nich potrebujeme vedieť?* [online]. Inkluentrum [cit. 2023-10-25]. Dostupné na: <https://inkluentrum.sk/podporne-opatrenia-co-o-nich-potrebujete-vediet/>
- LECHTA, V. 1990. *Logopedické repertorium*. 1. vyd. Bratislava: SPN. ISBN 80-08-00447-9.
- LECHTA, V., ed. 2016. *Inkluzivní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1123-5

- MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VVaŠ SR. 2015. *Štátny vzdelávací program* [online]. [cit. 2022-06-20]. Dostupné na: <https://www.statpedu.sk/sk/svp/statny-vzdelavaci-program/vychova-vzdelavanie-ziakov-so-svvp/>
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VVaŠ SR. 2021. *Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní*. [online]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/23120.pdf>
- *Nariadenie vlády SR č. 201/2019 Z. z.* [online]. Dostupné na: <https://www.slovlex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/201/>
- Národný inštitút vzdelávania a mládeže (NIVAM). *Pedagogické rozhľady: odbornometodický časopis pre školy a školské zariadenia*. 2023, roč. 32, č. 4. ISSN 1335-0404.
- *Plán obnovy a odolnosti SR* [online]. 2021. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/plan-obnovy-a-odolnosti-sr/>
- Platforma rodín detí so zdravotným znevýhodnením. 2022. *Od 1. 1. 2023 sa menia súčasné poradne v školstve (CŠPP a CPPaP) na Centrá poradenstva a prevencie*. [online]. Platforma rodín detí zo ZZ [cit. 2023-09-11]. Dostupné na: <https://www.platformarodin.sk/aktivity/od-1-1-2023-sa-menia-sucasne-poradne-v-skolstve-cspp-a-cppap-na-centra-poradenstva-a-prevencie/>
- *Podporné úrovne 3. a 4. stupňa* [online]. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/22190.pdf>
- POLGÁRYOVÁ, E. a kol. 2015. *Diagnostika, vzdelávanie, hodnotenie a testovanie žiakov so zdravotným znevýhodnením (ZZ)*. 1. vyd. Bratislava: Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania. ISBN 978-80-89638-17-8
- POLÍNEK, M. D. Etopedie. In VALENTA, M. a kol. 2014. *Přehled speciální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0602-6
- *Smernica č. 55/2021, o postupe pri predkladaní požiadaviek na osobné náklady asistenta učiteľa pre žiakov so zdravotným znevýhodnením* [online]. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. ev. č: 2021/22444:1-A2310 [cit. 2023-09-19]. Dostupné na: <https://www.russ-ba.sk/smernica-c-552021-o-postupe-pri-predkladanipoziadaviek-na-osobne-naklady-asistenta-ucitela-pre-ziakov-so-zdravotnym-zvevyhodnenim/>
- SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D. a VÁGNEROVÁ, M. 2021. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1851-7.
- *Usmernenie k poskytovaniu podporných opatrení školou alebo školským zariadením* [online]. 2023. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Dostupné na: <https://podporneopatrenia.minedu.sk/data/att/27230.pdf>

- VAŠEK, Š. 2008. *Základy špeciálnej pedagogiky*. 4. dopl. vyd. Bratislava: Sapiaientia. ISBN 978-80-89229-11-6
- VLADOVÁ, K., LECHTA, V. a kol. 2017. *Aplikácia vzdelávacích programov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním*. 1. vyd. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. ISBN 978-80-8118-196-2
- *Vyhláška č. 21/2021 Z. z. o pedagogickej dokumentácii a ďalšej dokumentácii* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2021/21/20210122>
- *Vyhláška č. 24/2022 Z. z. o zariadeniach poradenstva a prevencie* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2022/24/20230101.html>
- *Vyhláška č. 224/2022 Z. z. o strednej škole* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2022/224/20220701>.
- *Vyhláška č. 307/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní žiakov s intelektovým nadaním* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/307/20080901.html>
- *Vyhláška č. 322/2008 Z. z. o špeciálnych školách* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/322/20220201.html>
- *Vyhláška č. 325/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/325/20080901>
- *Vyhláška č. 339/2023 Z. z. o pedagogickej dokumentácii a ďalšej dokumentácii* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2023/339/20230901>
- *Zákon 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138/20220901.html>
- *Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/20220115.html>
- *Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/596/20230530.html>
- *Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení* [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/597/20221129.html>
- ZELINKOVÁ, O. 2015. *Poruchy učení*. 12. vyd. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-0875-4